24-мĕш çул тухать. Хакĕ 15 пус.

1941
СЕНТЯБРЬ
28
ВЫРСАРНИКУН
229 (5944) №

Чăваш Коммуни

Пĕтĕм тĕнчери пролетарисем, пĕрлешĕр!

ВКП(б) ОБКОМĔПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧĔН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧĔН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧĔН
ХАÇАЧĔ.

Двухсотниксен йышне куллен ӳстерер!

Предприятисемпе заводсенче, транспортра тата колхозсенче ĕç нормине ик-виçĕ хут ирттерсе тултаракан рабочисемпе колхозниксен шучĕ хăвăрт ӳссе пырать.

Двухсотниксем — промышленноçпа колхозсенче малта пыракан хисеплĕ çынсем. Вĕсен мухтавлă ĕçĕсем рабочисемпе колхозниксен пĕтĕм массине çĕнĕ çĕнтерӳсем тума хавхалантарса пыраççĕ.

Вăрçă пуçлансан малтанхи кунсенчех Канашри вагонсем юсакан заводра икшер норма тултаракансен движенийĕ сарăлса кайрĕ. Халĕ заводра ĕçлекен рабочисенчен çуррине яхăн кулленхи нормăна ик-виçĕ хут ирттерсе тултарма пуçларĕç. Михаил Павлюк шкул тенкелĕ çинчен тӳрех завода ĕçлеме пынă. Вăл часах ĕçлеме хăнăхса çитнĕ. Павлюк юлташ хăйĕн пиччĕшĕ Анатолий фронта тухса кайнă хыççăн унăн станокĕ çинче ĕçлеме тăнă. Слесарь Чеботарев, электросварщик Жигунов юлташсем те сменăра ик-виçĕ норма тултараççĕ. Сентябрĕн малтанхи çурриуйăхĕнче Жигунов юлташ сменăри нормăна 370 процент таран тултарнă. Инструментальнăй цехра ĕçлекен Григорьев, Степанов, Алексеев юлташсем кулленхи нормăна икĕ хут ытларах тултарса пыраççĕ. Прессовщица Александрова юлташ, станок çинче пĕр уйăха яхăн кăна ĕçлет пулин те, сменăри нормăна виçĕ хут ирттерсе тултарать.

Çĕмĕрле комбинатĕнче те двухсотниксен движенийĕ анăçлăн сарăлса пырать. Комбинатра ĕçлекен рабочисенчен чылайĕшĕ хăйсен нормисене ик-виçĕ хут ирттерсе тултараççĕ. Слесарь пулса ĕçлекен Мартыновпа Капанин юлташсем кулленех нормăна виçĕ хут ирттерсе тултараççĕ. Столярсен бригадисенче ĕçлекен рабочисем пурте двухсотниксем шутланаççĕ. Вĕсем хăйсене панă заданине тултармасăр нихăçан та цехран тухса каймаççĕ.

Двухсотниксен движенийĕ республикăри ытти предприятисенче те анăçлăн сарăлса пырать. Кашни рабочи ытларах продукци туса кăларса, çĕршыв оборонине тĕреклетме тăрăшать. Шупашкарти авторемонтнăй заводра ĕçлекен вулканизатор Иванов юлташ сменăри нормăна 1000 процента çити тултарать. Иванов юлташ август уйăхĕнче 1095 тенкĕ ĕçлесе илнĕ.

Ĕçĕн пысăк тухăçлăхне хăпартса ĕçлекен рабочисем пирĕн сахал мар, вĕсен йышĕ ыран тата нумайрах пулать.

Стахановецсем, лунинецсем, инженерсем, техниксем, рационализаторсемпе изобретательсем пур ĕçре те малта пыраççĕ. Нумай станоксем çинче ĕçлекенсен движенийĕ, темиçе профессие вĕренсе çитнĕ рабочисен йышĕ куллен ӳссе пырать. Çĕнĕ профессие вĕренни — ĕç тухăçлăхне ӳстерет, ĕç вăййĕпе тата оборудованисемпе усă курас ĕçре пысăк вырăн йышăнса тăрать. Алтышево станцинчи товарнăй кассăн кассирĕ Коротин юлташ пуçарнипе Хусан чугунçулĕн Улатăрти отделенинче ĕçлекен железнодорожниксем те ик-виçĕ çыншăн ĕçлеме пуçларĕç. Буинск разъездĕнчи дежурнăйсем Петкин, Макаров тата Кузин юлташсем хăйсен тĕп ĕçĕсĕр пуçне, товарнăй кассăн тата билет кассин ĕçĕсене те хăйсемех туса пыраççĕ. Çак ĕçсемшĕн паракан ĕç укçине вĕсем пĕтĕмпех оборона фондне хываççĕ. Шупашкарти ликеро-водочнăй заводра ĕçлекен К. Малышева юлташ упăшки Хĕрлĕ Çара кайнă хыççăн икĕ профессипе ĕçлеме пуçланă. Халĕ вăл цех начальникĕ, çав вăхăтрах ректификацине ертсе пырать. Малышева юлташ хăй çине илнĕ ответлă ĕçсене анăçлăн туса пырать. Вăл ертсе пыракан цех август уйăхĕнчи программăна 156,5 процент пурнăçланă.

Çак йывăр кунсенче рабочисем пысăк тухăçлăхпа ĕçлесшĕн. Анчах рабочисен ĕмĕтне пурнăçа кĕртме ĕçе вĕренни кирлĕ. Çавăнпа та двухсотниксен движенине специалистсем тата техниксем енчен тимлесех пулăшса пыни кирлĕ. Вĕсен çамрăк рабочисен квалификацине куллен ӳстерсе пымалла, çапла майпа двухсотниксен çарне ӳстерсе пымалла.

Нумаях пулмасть ВКП(б) Чăваш Обкомĕн бюровĕ Канашри вагонсем юсакан заводра ĕçлекен двухсотниксем хушшинче ĕç мĕнле пынине сӳтсе-явса решени йышăнчĕ. ВКП(б) Обком бюровĕ заводри организацисен руководителĕсене пур цехсенче те стахановецсен шкулĕсене организацилеме хушса хăварчĕ. Заводри пур рабочисене те Лунин меточĕпе ĕçлекен рабочисен пахă опычĕсемпе хĕçпăшаллантарас шутпа двухсотниксен тата нумай станоксем çинче ĕçлекенсен шефа илмелле. Рабочисене пысăк квалификациллĕ кадрсем çумне çирĕплетни, кĕске сроклă курссем туса ирттерни кирлĕ.

ВКП(б) Обком бюровĕ йышăннă решени тăрăх, республикăри ытти предприятисенче те двухсотниксен йышне ӳстерес тĕлĕшпе ĕçе улăштарса çĕнетсе пымалла. Предприятисемпе заводсенчи партипе совет тата профсоюз организацийĕсен двухсотниксен опычĕсене куллен сарса пырас пулать. Вĕсен цехсенче, сменăра, бригадăра тата уйрăм рабочисем хушшинче социализмлă ăмăртăва сарса пыраканĕсем пулмалла.

Партипе профсоюз организацийĕсем тата инженерсемпе техниксен уйрăмах çĕнĕ рабочисен, вăрçă пуçланнă хыççăн производствăна пынă рабочисен квалификацине хăпартса пыма пулăшмалла. Халĕ тата завод управленийĕсенче тата цехри конторăсенче ĕçлекен работниксем хушшинче производствăна вĕренесси сарăлса кайрĕ. Çак пуçарăва малалла сарса ямалла. Ĕç кунĕ пĕтнĕ хыççăн счетнăй работниксене, плановиксене, лаборантсене çĕнĕ профессие вĕренме пур майсемпе те пулăшса пырас пулать.

Универсаллă рабочисем — предприятин ылттăн фончĕ пулса тăраççĕ. Темиçе çыншăн ĕçлени — пирĕн предприятисене пур заданисене те кĕске срокра пурнăçлама пулăшакан çăлкуçĕ пулса тăрать. Чылай заводсенче халь темиçе профессие вĕреннĕ рабочисене хавхалантарасси сарлакан пулса пырать. Кадрти рабочисен тата çамрăк рабочисен квалификацине хăпартма пулăшакансене те завод управленийĕсем преми парса хавхалантараççĕ.

Пирĕн кашни промышленноçлă предприяти лайăх пахалăхлă продукци туса кăларма, хăйĕн фабрикин, заводĕн чысне ӳлте тытма тивĕç. Çĕнĕ техника ыйтăвĕсем çине уйрăмăнах тимлĕн çавăрăнса пăхмалла. Техникăна çĕнетсе лайăхлатас, çĕнĕ машинăсем, материалсем тата изделисем тăвас ĕçе вĕренсе çитес тĕлĕшпе ырми-канми ĕçлени кирлĕ. Мĕншĕн тесен промышленность пирĕн пĕтĕм социализмлă хуçалăха, çав шутрах ялхуçалăхне те, транспорта та, малалла ертсе пырать. Промышленность тăван çĕршывăн оборонăллă вăйхăвачĕн никĕсĕ пулса тăрать.

Вĕренӳ ĕçне тытăнма хатĕр

ÇĔРПУ. (**«Чăваш Коммуни» корр.**). Халăха пурне те обязательнăй йĕркепе çар ĕçне вĕрентес ĕçе тытăнма мĕнле хатĕрленни çинчен райвоенком Бурков юлташ сирĕн корреспондента çапла пĕлтерчĕ:

— Оборонăн Государственный Комитечĕ пурне те обязательнăй йĕркепе çар ĕçне вĕрентесси çинчен йышăннă постановленине районри ĕççыннисем пысăк хаваслăхпа кĕтсе илчĕç. Ку ыйтупа нумай çĕрте ятарласа пухусем туса ирттернĕ. Вĕренӳ ĕçне тытăнма хатĕр темелле. Çуртсем уйăрса хунă, вĕренӳ хатĕрĕсене учета илсе тĕрĕслесе тухнă. Командирсемпе политработниксен кадрĕ те çителĕклĕ. Ку ĕçе запасра тăракан командирсене явăçтарнă. Сăмахран, Нĕрĕш ялĕнчи вĕренӳ пункчĕн начальникĕ пулса ĕçлеме запасра тăракан воентехника И. Сорокин юлташа уйăрнă.

Сентябрĕн 27-мĕшĕнче командирсемпе политработниксен семинарĕ ĕçлеме тытăнать. Октябрĕн 1-мĕшĕнче вĕренӳ пункчĕсем пурте хăйсен ĕçне анăçлăн тытăнмалла.

Çар ĕçне вĕрентес ыйту райсовет сессийĕнче

Нумаях пулмасть ĕççынни депутачĕсен Шăхасан райсовечĕн сессийĕ пулса иртрĕ. Сесси, ытти ыйтусемпе пĕрле, сывлăшран тапăннинчен тата химиллĕ тапăнуран сыхланма пур ĕççыннисене те вĕрентес ĕç мĕнле пыни çинчен тата граждансене çар ĕçне вĕрентессине организацилесси çинчен сӳтсе-яврĕ.

Сывлăшран тапăннинчен тата химиллĕ тапăнуран сыхланма ĕççыннисене вĕрентес тĕлĕшпе районри ялсовечĕсем нумайĕшĕ аван ĕçлеççĕ. Акă, Вăрман Енĕш ялсоветĕнче ПВХО ĕçне вĕренсе испытани панисем 174 çын. Çак ĕçе Анат Сурăм ялсоветĕнче те лайăх организациленĕ. Çав вăхăтрах сесси уйрăм ялсовечĕсем ку ĕçе çителĕксĕр туса пынине палăртрĕ, ĕçри çитменлĕхсене кĕске вăхăтрах пĕтерме, пур çĕрте те ĕççыннисене ПВХО ĕçне вĕрентессине тивĕçлипе организацилеме, йĕркеллĕ туса пыма хушрĕ.

Сесси Оборонăн Государственный Комитечĕ «ССР Союзĕн гражданĕсене пурне те обязательнăй йĕркепе çар ĕçне вĕрентесси çинчен» йышăннă постановленине ырларĕ. Çак ĕçре совет организацийĕсен çарĕç органĕсене пур енчен те пулăшса пымаллине асра тытса, сесси райсовет исполкомĕ çумĕнче оборона енĕпе ĕçлекен яланлăх комисси тума йышăнчĕ, комисси председателĕ пулма Волков юлташа çирĕплетрĕ.

В. ЧЕРНОВ.

Совет Информаци Бюровĕнчен

Сентябрĕн 26-мĕшĕнчи каçхи пĕлтерӳ

Сентябрĕн 26-мĕшĕнче пирĕн войскăсем пĕтĕм фронтра противника хирĕç çапăçусем туса пынă.

Сентябрĕн 24-мĕшĕнче нимĕçсен 118 самолетне пĕтерсе тăкнă. Пирĕн 29 самолет пĕтнĕ.

ОДЕССА ПАТĔНЧЕ РУМЫНИ ДИВИЗИЙĔСЕНЕ ÇĔМĔРСЕ ТĂКНИ

Совет Информаци Бюровĕн сентябрĕн 24-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерĕвĕнче Румынин çĕнĕрен пухса йĕркеленĕ 13-мĕш тата 15-мĕш дивизийĕсене Одесса патне пымалли çулсем çинче çĕмĕрсе тăкни çинчен пĕлтернĕччĕ. Халĕ илнĕ çĕнĕ сведенисем Румыни дивизисене çĕмĕрсе тăкнин картинине уççăнрах кăтартса параççĕ.

Сентябрĕн 22-мĕшĕнче пирĕн войскăсем, пехота чаçĕсем тата пирĕн карапсем противникăн тылне антарса хăварнă моряксен десанчĕн пĕрлешӳллĕ вăйĕсемпе, Румыни войскисене Одесса патне пымалли çулсем çинче кĕтмен çĕртен вăйлăн пырса çапнă. Çĕр çинчи войскăсене Хура тинĕс флотĕнчи темиçе карап çинчен персе тата авиаци пулăшса пынă.

Пирĕн войскăсем анăçлăн туса ирттернĕ операцие пула, румынсен çынсем тĕлĕшпе те тата хĕçпăшалсем тĕлĕшпе те пысăк çухатусем пулнă. Виллисене, аманнисене тата тыткăна илнисене шутласан, румынсем пĕтĕмпе 5—6 пин салтакран кая мар çухатнă, вĕсенчен виллисем 2 пин çын шутланаççĕ. Малтанлăха палăртнă тăрăх, пирĕн чаçсем тĕрлĕ калибрлă 33 оруди, вăл шутрах инçе перекен темиçе йывăр оруди тытса илнĕ, 6 танк, 2 пин винтовка, 110 пулемет, 30 миномет, 130 автомат, 4 пин снаряд, 15 пин мина, винтовка патронĕсемпе гранатăсем тултарнă ещĕксем нумай тытса илнĕ.

* * *

Фронтăн Ленинград патĕнчи участокĕсенчен пĕринче пулнă вăйлă çапăçусенче противникăн салтакĕсемпе офицерĕсем 500 çынна çити вилсе юлнă. Пирĕн чаçсем нимĕçсен 5 орудине, 6 минометне, 20 автомашинине тата ытти хĕçпăшалсене нумай пĕтерсе тăкнă. Фронтăн тепĕр участокĕнче пирĕн чаçсем фашистсен виçĕ танкне, темиçе орудине, нумай пулеметсемпе автоматсем тата пĕр радиостанци туртса илнĕ. Противникăн çынсем тата материалсем тĕлĕшпе пысăк çухатусем пулнă.

* * *

Осадчи тата Филиппов юлташсем ертсе пыракан авиачаçсен бомбардировщикĕсем сентябрĕн 24-мĕшĕнче противникăн хĕвеланăç енчи аэродромĕсенчен пĕрне аркатса тăкнă. Бомбăсем пăрахса тата пулеметсенчен персе, тăшманăн 50 самолетне пĕтернĕ, боеприпассен склачĕсене вут тивретсе янă. Противник зенитнăй орудисенчен вăйлăн пенĕ пулин те, пирĕн самолетсен çухатусем пулман.

* * *

Фронтăн Кăнтăр-Хĕвеланăç енчи участоксенчен пĕринче лейтенант Рудинăн разведка тăвакан отрячĕ нимĕçсен 437-мĕш пехотнăй полкĕнчи батальон штабне çĕмĕрсе тăкнă. Нимĕçсен салтакĕсемпе офицерĕсене 100 çын ытла вĕлерсе пĕтернĕ, 3 танкетка тата оперативлă хаклă документсем тытса илнĕ.

* * *

Украинăри нимĕçсен фашистла войскисем тытса илнĕ районсенчен пĕринче уйăх çурă каялла Ф. юлташ командир пулса ертсе пынипе партизансен отрячĕ организациленнĕ. Вĕçĕ-хĕррисĕр пулса пынă çапăçусенче пĕтĕçсе çирĕпленнĕ коллектив пĕрмаях ӳссе пырать, халĕ вăл коллективра 200 яхăн боец шутланать. Отряд пулеметсемпе тата автоматсемпе хĕçпăшалланнă. Тĕплĕн разведка тумасăр отряд командирĕ пĕр çапăçăва та каймасть. Партизан-разведчиксем районри вуншар ялсемпе çыхăну тытассине йĕркелесе янă.

Çĕрле те, кăнтăрла та партизансем тăшманăн танкĕсен групписем çине, пĕчченшер танкĕсемпе бронемашинисем çине тапăнаççĕ. Партизан-снайперсем нимĕçсене 20 çынна ытла вĕлерсе пĕтернĕ, вĕсенчен нумайĕшĕ офицерсем пулнă. Партизансем кĕперсене тăтăшах пĕтерсе тăкаççĕ. Хăшпĕр кĕперсене нимĕçсем 5—6-шар хут юсанă ĕнтĕ. Ф. юлташăн отрячĕ питех те кирлĕ шоссе çулĕсене тăвата çула контроллесе тăрать, тăшманăн çул тăрăх пыракан горючи тултарнă цистернисене, автоколоннисене тата боеприпассем, снаряжени, продовольстви тиенĕ обозĕсене пĕтере-пĕтере тăкать. Юлашки вăхăтра нимĕçсен ирĕксĕрех хăйсен войскисемпе транспорчĕсене Ф. юлташ ертсе пыракан партизансен отрячĕ кĕрешекен вырăна илсе пымасăр илсе çӳреме лекет. Çакăн пирки фашистсен ирĕксĕрех начар çулсем тăрăх çӳресе вуншар километр тавра кайма тивет. Анчах унта та противник обозĕсем çине партизансен ытти отрячĕсем пĕрмаях тапăнаççĕ.

Уйăх çурă хушшинче Ф. юлташ ертсе пыракан партизансен отрячĕ пĕтĕмпе нимĕç салтакĕсемпе офицерĕсене 300 çынна ытла вĕлерсе пĕтернĕ, темиçе танка, бронемашинăсемпе орудисене çĕмĕрнĕ е çунтарса янă, боеприпассемпе снаряжени тиенĕ нумай машинăсене, горючи тултарнă цистернăсене тата продовольстви тиенĕ обозсене пĕтерсе тăкнă. Отряд боеприпассен икĕ складне тата виçĕ бензинохранилищĕне взрыв туса сирпĕтсе янă.

* * *

Финлянди халăхĕ хăйне гитлерла Германия туртса кĕртнĕ вăрçăра ывăнса çитнĕ. Тылра та, фронтра та пурте кăмăлсăр пулни палăрать. Юлашки вăхăтра Финлянди çарĕнчен тухса тарнисем час-часах пулма тытăннă. Финсен 51-мĕш пехотнăй полкĕнчи 7-мĕш ротăн тыткăна лекнĕ салтакĕ Аанре Саммапсаари çапла каласа парать: «Пирĕн ротăран Пааво Лехтинен, Ялава, Казрто, Кари Мюллюнийтю тухса тарчĕç». Сапернăй батальонăн виççĕмĕш ротинчи капрал Талвинтиз пĕлтернĕ тăрăх, хĕçпăшал валеçсе панă чухне хăшпĕр салтаксем винтовкăсене илме килĕшмеççĕ. Финсен 31-мĕш пехотнăй полкĕнчи 6-мĕш ротăн салтакĕ Кухти Корхонен çапла калать: «Рота командирĕ Хейкинен наступленине кайма приказ пачĕ. Командир урса кайсах кăшкăрнă тата пăшалпа вăйлăн хăлаçланнă пулин те, темиçе салтак окопсенчен тухмарĕç».

Тылран фронта çырнă çырусенче финсем нумайĕшĕ хăйсем вăрçа хирĕç пулнине уççăнах каласа параççĕ. Арво Суонперия салтак патне унăн амăшĕ çапла çырать: «Çак вăрçă пире мĕн патне илсе пыма пултарать-ха! Эпир кашни кунах вилнисем çинчен пĕлтернине илетпĕр. Кĕçех пĕр арçын та чĕрĕ юлмасть. Пирĕн ялтан халех ĕнтĕ 22 çын вилнĕ». Кĕçĕн сержант Ниило Невала патне çапла çыраççĕ: «Пĕрисене фронта илсе каяççĕ, теприсене чăлахлатса каялла тавăраççĕ, пĕтĕм вăхăт çакăнта иртет. Чăлахсем халĕ хăйсене телейлĕ тесе шутлаççĕ.» Варманен Юхо Вейкко салтакăн тăванĕсем çырура çапла ӳпкелешеççĕ: «Магазинсенче типĕтнĕ кăшманпа кишĕр çеç пур. Хейкиля ялĕнче килхуçисенчен мĕнпур ĕнесене туртса илсе кайнă. Пирĕнне те туртса илмелле тесе калаççĕ». Хелимяки капралăн шăлнĕ çапла çырать: «Выçăпа аптăраса эпир кĕçех пурте урасене тăсса хуратпăр».

Сентябрĕн 27-мĕшĕнчи ирхи пĕлтерӳ

Сентябрĕн 27-мĕш ыран тенĕ чух çĕрле пирĕн войскăсем пĕтĕм фронтра противника хирĕç çапăçнă.

* * *

Туллимар даннăйсем тăрăх, Ленинград патне пымалли çулсем çинче юлашки темиçе кун хушшинче нимĕç салтакĕсемпе офицерĕсене 4.000 çын ытла, тăшманăн 66 самолетне, 34 танкне, 30 ытла орудине, 30 пулеметне, 20 минометне, 100 яхăн автомашинине, винтовкисене, автомачĕсемпе боеприпасĕсене нумай пĕтерсе тăкнă. Ленинград фронтĕнчи участоксенчен пĕринче сентябрĕн 25-мĕшĕнче противник наступленине куçма хăтланнă, анчах та пысăк çухатусем кӳрсе ăна каялла хăваласа янă. Çапăçу хирĕнче нимĕç салтакĕсемпе офицерĕсем 200 çын ытла вилсе юлнă.

* * *

Виçĕ кун хушши пынă вăйлă çапăçусенче Кривенко командирăн чаçĕсем, фронтăн Çурçĕр-Хĕвеланăç енче кĕрешекенскерсем, противникăн 6-мĕш пехотнăй полкĕнчи пĕрремĕш батальона, «СС» дивизин виççĕмĕш полкĕнчи иккĕмĕш батальона тата темиçе ротăна пĕтерсе тăкнă. Çапăçура нимĕç салтакĕсемпе офицерĕсене 1500 çынна çити вĕлернĕ, 4 танк тата темиçе противотанковăй оруди пĕтерсе тăкнă. Подразделени боецĕсем противникăн 4 противотанковăй орудине, 2 минометне, 3 автомобильне тата радиостанцине туртса илнĕ.

* * *

Щеголеватых майорăн чаçĕнчи бомбардировщиксен звени противник аэродромĕ çине анăçлăн тапăннă. 700 метр çӳлĕшĕнчен звено нимĕçсен аэродромра пулнă 50 яхăн самолечĕсем çине бомбăсем пăрахнă. «Хейнкель» тата «Мессершмитт» йышши 20 самолета ытла пĕтерсе тăкнă тата сиен кӳнĕ.

Фронтăн Хĕвеланăç енче кĕрешекен авиаци сентябрĕн 24-мĕшĕнче çĕр çинче тата сывлăшри çапăçусенче нимĕçсен 30 самолетне пĕтерсе тăкнă, 65 танка, 220 ытла автомашинăна, горючисен складне бомбăсем пăрахса çĕмĕрнĕ, 3 казармăна тата икĕ ангара аркатнă, 10 зенитнăй установкăна тата батарейăна путарса лартнă, чугунçул çинчи состава çунтарса янă.

* * *

Фронтăн Хĕвеланăç енчи участоксенчен пĕринче пирĕн чаçсем нимĕçсен 300 ытла салтакĕсемпе офицерĕсене, 17 танка, 16 автомашинăна, 4 миномета тата 13 пулемета пĕтерсе тăкнă. Питех те нумай трофейăсем тытса илнĕ. Фронтăн Хĕвеланăç енчи тепĕр участокĕнче пулнă вăйлă çапăçусенче противник 3 танк, 4 танкетка, пĕр бронемашина тата темиçе оруди çухатнă.

* * *

Фашистла оккупантсене хаяррăн пырса çапакан совет партизанĕсен питех те пысăк паттăрлăхĕпе хăюллăхĕ çинчен калакан пĕлтерӳсем кашни кунах килсе тăраççĕ. Сентябрĕн 20-мĕшĕнче С. юлташăн отрядĕнчи партизансен группи Днепропетровск облаçĕнчи нимĕçсем ярса илнĕ чугунçул станцийĕ çине тапăннă. Партизансем çул çинчи стрелкăсене тата чугунçул кĕперне взрыв туса сирпĕтсе янă. Нимĕçсен вуншар салтакĕсемпе офицерĕсене вĕлернĕ.

Карелофинсен отрядĕнчи Н. юлташ ертсе пыракан партизансем юханшыв урлă хывнă кĕпере взрыв туса сирпĕтсе янă, шурлăхлă участок урлă каякан çула çĕмĕрсе тăкнă. Взрыв пулни илтĕнсен, взрыв пулнă участокпа кĕпер патĕнчи вăрман çине белофинсем артиллерирен тата минометсенчен пеме пуçланă. Анчах партизансем хăрушă мар вырăнта пытанса ларма ĕлкĕрнĕ. Нумаях пулмасть отряд боецĕсем штабăн пысăк конвойпа пыракан грузовой машинине çĕмĕрнĕ. Конвоя пĕтерсе тăкса, партизансем оперативлă документсем нумай тытса илнĕ. П. юлташăн партизанла отрячĕ те анăçлăн кĕрешет. Темиçе кун хушшинче партизансем белофинсен салтакĕсене, хĕçпăшалсемпе боеприпассене илсе пыракан 4 транспортне пĕтерсе тăкнă. Çак кунсенче партизансем белофинсен 3 офицерĕ ларса пыракан çăмăл машинăна пĕтернĕ.

Советăн пĕчченшерĕн кĕрешекен хăюллă патриочĕсем те нимĕçсене тылаях пысăк çухатусем кӳреççĕ. Ленинград облаçĕнчи вăхăтлăха тытса илнĕ ялсенчен пĕринче фашистсем Б. ятлă ватă колхозникăн çуртне çунтарса янă, унăн арăмне тата хĕрне, красноармееца каччă тухнăскерне, вĕлернĕ. Б. юлташ хăйне валли нимĕçсен автомачĕпе ручной гранатисене тупнă та, партизан пулса кĕрешме тытăннă, вăрмансемпе шурлăхсенче пытанса пурăннă. Икĕ эрне хушшинче Б. юлташ ручной гранатăсемпе тата автоматран персе нимĕçсен 16 салтакне, 2 мотоциклистне, разведчикне тата пĕр офицерне вĕлернĕ.

* * *

Хĕрлĕ Çар йышăнса илнĕ территори çине нимĕç войскисем тытса илнĕ Черкасы хулинче пурăнакансен группи куçса каçнă. Фашистла тамăкран хăтăлса тухнă совет гражданĕсем хулара тата ун таврашĕнчи вырăнсенче фашистсем тăвакан питех те тискер ĕçсем çинчен каласа параççĕ. Сахарорафинаднăй заводăн ватă рабочийĕ И. И. Гринько Фрунзе ячĕпе тăракан заводри пиллĕк рабочие нимĕçсем асаплантарса вĕлернине курнă. Гестапо офицерĕ завод машинисене пытарнă вырăн çинчен ыйтса пĕлес тесе, рабочисене нумай вăхăт хушши асаплантарнă. «Гестапо агенчĕсем хăйсен канцелярине вырнаçтарнă çуртăн килкартинче алран çыхса йывăçсем çине çакнă рабочисен урисем айĕнче кăвайт çуннине эпĕ уççăнах куртăм. Фашистсем рабочисене кăвар çинче пĕçертрĕç, хĕртнĕ пралуксемпе вĕсене тĕрте-тĕрте шăтарчĕç. Ответ илеймен пирки, офицер çав телейсĕр рабочисене хĕçсемпе касса вĕлерме хăйĕн салтакĕсене хушрĕ».

Туберкулезпа чирленисен санаторийĕн шоферĕ Г. В. Шпунтов тата çав санаторири медицина сестри В. И. Ломанова санаторире пулса иртнĕ хăрушă ĕçсем çинчен каласа параççĕ. «Нимĕçсем пынă чухне санаторире йывăр чирленĕ 8 çын юлнă, санаторине пынă нимĕçсен отрячĕ вĕсене пурне те штыксемпе чиксе вĕлерчĕ, вĕсен виллисене Днепра кăларса ывăтрĕç».

* * *

Топливăна, метала тата электроэнергине çирĕппĕн перекетлесе, тăшмана çĕмĕрсе тăкма ĕççыннисем Хĕрлĕ Çар валли нумай материаллă средствăсем хушса параççĕ. Ревдински заводăн коллективĕ продукцин хăйне ларакан хакне йӳнетнĕ, государствăна валли август уйăхĕнче 331 пин тенкĕ укçа, пĕр уйăх хушшинче 218 пин киловатт-сехет электроэнерги тата 173 тонна топливо перекетлесе хăварнă. «Коллективизация» нефтевозăн экипажĕ пĕр уйăх хушшинче 40 тонна топливо тата 500 килограмм сĕрмелли çу перекетленĕ. Пенза чугунçулĕ çинчи депосенчен пĕринчи машинист-паровозниксем Кашевпа Ларин юлташсем август уйăхĕнче 11 тонна ытла топливо, Лаушкинпа Васильев юлташсем—30 тонна, Рябовпа Плегин юлташсем 9 тоннăна яхăн топливо перекетлесе хăварнă. Çав депори машинистсем пĕтĕмпе çĕркăмрăкне 80 тонна ытла перекетлесе хăварнă. Шахтинскри Артем ячĕпе тăракан электростанци, хурансене тасатас ĕçе лайăхлатса, пĕр уйăх хушшинче кăна 1463 тонна топливо перекетленĕ. Воронеж облаçĕнчи чул кăлармалли Студеневски карьерăри коллектив взрыв тăвакан япаласен расходне 18 процент чухлĕ чакарнă. Ковроври çăкăр завочĕн директорĕ Пронин юлташ тата механик Глухов юлташ вăрçă пуçланнăранпах топливо вырăнне пăчкă кĕрпипе усă курма тытăннă. Уйăх çурă хушшинче 200 пин тенке яхăн укçа перекетлесе хăварнă.

Пурне те обязательнăй йĕркепе çар ĕçне вĕрентме хатĕрленесси

Сентябрĕн 27-мĕшĕнче Шупашкарта районсенчи çар комиссарĕсемпе ВКП(б) райкомĕсен çарĕç отдел заведующийĕсен канашлăвĕ пулса иртрĕ.

Канашлура Оборонăн Государственный Комитечĕ «ССР Союзĕн гражданĕсене пурне те обязательнăй йĕркепе çар ĕçне вĕрентесси çинчен» йышăннă постановленине пурнăçа кĕртме мĕнле хатĕрленни çинчен Шупашкар хулин çар комиссарĕ Моргунов, Куславкка районĕн çар комиссарĕ Дрешин, Улатăр районĕн çар комиссарĕ Павлов, ВКП(б) Канаш райкомĕн çарĕç отделĕн заведующийĕ Данилов тата Хĕрлĕ Чутай районĕн çар комиссарĕ Зарков юлташсем каласа пачĕç.

Шупашкар хулинче çар ĕçне вĕренме тивĕçлисене подразделенисене уйăрнă, командирсемпе политруксене палăртнă. Вĕрентме кирлĕ хатĕрсем, наставленисем тата уставсем мĕн чухлĕ пуррине шута илнĕ. Командирсемпе тата политработниксемпе инструктивлă канашлусем ирттереççĕ. Хулари комсомолецсем учебнăй пунктсене йĕркелесе çитерес ĕçре пулăшма пулнă. Çар ĕçне вĕренме тивĕçлисене сентябрĕн 30-мĕшĕнче сбора пухма палăртнă. Куславкка районĕнче командирсем валли пиллĕккунлăх семинар организациленĕ. Канаш районĕнче пурне те çар ĕçне вĕрентес ыйтăва парти райкомĕн бюровĕнче сӳтсе-явнă. Райком бюровĕ политработниксене çирĕплетнĕ. Халĕ учебнăй пунктсене йĕркелеççĕ. Йывăçран штыклă винтовкăсем тата йывăçран алăпа пемелли гранатăсем тăвас ĕçе тытăннă.

Канашлура Чăваш АССР Çарĕç Комиссарĕ полковник Геркин юлташ тухса каларĕ. Вăл Оборонăн Государственный Комитечĕ пурне те обязательнăй йĕркепе çар ĕçне вĕрентесси çинчен йышăннă постановленине пурнăçа кĕртес тĕлĕшри конкретлă задачăсем çинче чарăнса тăчĕ тата вĕренĕве организацилемелли йĕрке çинчен каласа кăтартрĕ.

Кĕске вăхăтрах—110 сехет хушшинче—вĕренекенсене тактикăна, пăшалсемпе пулеметсенчен пеме, стройпа çӳреме вĕрентмелле, физически енчен вĕрентсе хăнăхтармалла, сапер, хими, санитари ĕçĕсене вĕрентес пулать тата Хĕрлĕ Çар уставĕсене вĕрентмелле.

Çакă вăл командирсемпе политработниксене тĕплĕн суйласа илме, занятисене кăтартуллăн организацилеме, çарти пек çирĕп дисциплина тума хушать.

Рабочисемпе служащисем эрнере виçĕ хут производствăран уйăрăлмасăр вĕренмелле. Çавăнпа пĕрлех вырсарникунсенче уйхирти занятисене ирттерессин правило вырăннех пулса тăмалла. Колхозниксем производствăран уйăрăлса темиçе сменăпа вĕренмелле.

Канашлу хупăнас умĕн парти Обкомĕн секретарĕ Чарыков юлташ сăмах тухса каларĕ, вăл парти организацисем пурне те çар ĕçне вĕрентессине пурнăçа кĕртессинче пысăк вырăн йышăнса тăни çинчен уйрăмах асăрхаттарчĕ, çавăн пекех подразделенисенче политикăллă ĕçе организацилес задачăсем çинче чарăнса тăчĕ.

Оборона фондне

ВĂРНАР. Мăн Турханти Ленин ячĕпе тăракан колхозри колхозниксемпе колхозницăсем оборона фондне кашни уйăхрах пĕрер ĕçкунĕ пама пулчĕç. Кунсăр пуçне воскресниксем туса ĕçлесе илнĕ ĕçкунне те оборона фондне пама йышăннă.

Колхозниксемпе колхозницăсем оборона фондне заем облигацийĕсем параççĕ. Смирнов 100 тенкĕлĕх, Е. Егорова 100 тенкĕлĕх, Ф. Улахов 50 тенкĕлĕх, И. Скворцов 50 тенкĕлĕх заем облигацисене оборона фондне пачĕç.

Ленин ячĕпе тăракан колхоз та 35 центнер тырă, 3 центнер аш-какай, 300 çăмарта, 500 литр сĕт оборона фондне пама йышăннă.

С. ПУДАКОВ.

* * *

ÇĔМĔРЛЕ. (**«Чăваш Коммуни» корр.**). Яндашри «Комбайн», Тугасри «Заря», Егоркинăри «Большевик» колхозсен членĕсем . оборона фондне çĕршер килограмм тырă, аш-какай, сĕт-çу, çăмарта пачĕç.

Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли— ăшă тумтирсем

КОМСОМОЛЬСКОЕ. Районра Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли ăшă тумтирсем хатĕрлес ĕç сарăлсах пырать. Сентябрĕн 25-мĕш тĕлне вырăнсенчи комиссисене 46 мăшăр çăмата, 5 кĕрĕк пиншак, 226 çĕлĕк, 410 мăшăр çăм алшишш, 264 мăшăр çăм носки, 1.488 тир, 768 килограмм çăм, 307 портянка т. ыт. те пырса панă.

Комиссисем пухнă чĕрĕ тирсене — тума, çăмсене — арласа алшишсемпе носкисем çыхма панă.

Колхозниксемпе колхозницăсем хăйсем Хĕрлĕ Çаршăн тăрăшнине ĕçпе кăтартаççĕ. «Большевик» колхоз колхозници О. Долгова кĕрĕк пиншак çĕлеме 5 тир, унăн шкула çӳрекен хĕрачи çăм носки панĕç.

— Урса кайнă гитлерла йыткĕтĕвĕсене хирĕç паттăррăн çапăçакан Хĕрлĕ Çар боецĕсемшĕн эпĕ нимĕн те шеллеместĕп,—тет вăл. Унăн упăшки фронтра, хăй колхозра ĕçлет, нормăна 200—230 процент тултарса пырать. Çак колхозри 72 çулхи колхозница Палзанова портянка тума 4 метр пир пачĕ

Хĕрлĕ Çар боецĕсене парне паракансем пурте пекех çырусем çырса, хăйсен япалисем ăшне чиксе яраççĕ. Карпова юлташăн упăшки белофинсене хирĕç çапăçнă чухне герой вилĕмĕпе вилнĕ. Вăл хăйĕн парни ăшне çакăн пек çыру çырса чикнĕ:

«Çак носкине белофинсемпе çапăçса вилнĕ боецăн амăшĕ, Германи фашизмне хирĕç геройла çапăçакан Хĕрлĕ Çар боецĕ валли ятарласа çыхнă. Вăл сирĕншĕн, Хĕрлĕ Çар боецĕсемшĕн, амăшĕ хăйĕн тăван ывăлĕшĕн тăрăшнă пек тăрăшнине пĕлтерет».

П. АРХИПОВ.

* * *

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Хĕрлĕ Çар боецĕсене, командирĕсене тата политработникĕсене ăшă тумтирсем парса пулăшас ĕç районра анлăн сарăлса пырать.

Красноармейское ялсоветне кĕрекен Калинин ячĕпе тăракан колхоз членĕсем Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли 6 мăшăр çăмата, 3 кĕрĕк пиншак, 8 мăшăр перчатка, 6 мулаххай, 24 мăшăр портянка, пĕр алсатуль тата темиçе мăшăр аялти кĕпе-йĕм пачĕç.

Супарти «Партизан» колхоз членĕсем боецсем валли 10 мăшăр алшишш, 9 мăшăр носки, 10 мăшăр портянка, пĕр çĕлĕк, 3,6 килограмм çăм т. ыт. пухнă. Колхозница И. Захарова юлташăн икĕ ывăлĕ фронтра тăшмансене хирĕç çапăçаççĕ. Захарова юлташ икĕ мăшăр носки, портянка тата пĕр çĕлĕк панă. Çавăн пекех П. Михайлов колхозник 2 мăшăр перчатка, 2 мăшăр носки тата пĕр мăшăр портянка панă. Колхоз хăй фондĕнчен чулхасемпе алшишсем çыхма 22,4 килограмм çăм, 6 тир тата пĕр мăшăр çăмата панă.

Шурçырма ялсоветне кĕрекен «1-ое Мая» тата «Искра» колхозсен членĕсем те Хĕрлĕ Çарти паттăр боецсем валли хĕллехи ăшă тумтирсем параççĕ. Вĕсем пурĕ 11 тир, 5,5 килограмм çăм, 8 мăшăр перчатка, 12 мăшăр портянка, 3 алшăлли, çĕлĕк т. ыт. нумай япаласем панă.

МТС-че ĕçлекен рабочисемпе служащисем те паттăр боецсем валли ăшă тумтирсем параççĕ. МТС директорĕ И. Лукин юлташ ăшă брюки, пĕр мăшăр аялти кĕпе-йĕм, пĕрер мăшăр носкипе перчатка пачĕ. Семенов слесарь ăшă кĕпе, Виноградов механик пĕр мăшăр носки пачĕç. ВЛКСМ райкомĕн секретарĕ Архипов юлташ хĕллехи ăшă костюм, пĕр сурăх тирĕ, ВКП(б) райкомĕн сотрудникĕ Гладков юлташ пĕр мăшăр çăмата, ăшă чулха, Финдюков юлташ пĕр çĕлĕк тата пĕр мăшăр çăмата пачĕç.

С. ВАНИН.

* * *

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Типçырма ялсоветĕнчи «Чамыш» колхоз колхозникĕсем Хĕрлĕ Çар боецĕсене валли ăшă тумтирсем туса пама йышăннă. Колхозниксем пурĕ 20 тир, 20 кĕрепенке çăм, 10 мăшăр тăла, икĕ çĕлĕк, носкисем, алшишсем тата ытти ăшă япаласем панă. Назаров колхозник пĕр тир, пĕр кĕрепенке çăм, Н. Егоров çĕнĕ çĕлĕк, С. Петров 3 путек тирĕ, Х. Николаева çăмран çыхнă алшишсем пама пулнă.

«Чамыш» колхоз колхозникĕсем чĕнсе каланине районри колхозниксемпе служащисем хапăл тусах йышăнчĕç. Вĕсем Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли ăшă тумтирсем, алшишсем, сăмса тутрисем параççĕ. МТ Станцинчи трактористкăсем кашниех пĕрер мăшăр чулхапа алшишш çыхса пама пулчĕ. Владимирова, Григорьева комбайнеркăсем икшер мăшăр çăм алшишш çыхса параççĕ.

ФИЛИМОНОВ.

* * *

КАЛИНИНО. Районри ĕççыннисем хушшинче Хĕрлĕ Çарăн мухтавлă та паттăр боецĕсене валли ăшă япаласем пухасси анлăн сарăлса пырать.

НКВД районри уйрăмĕн работникĕсем Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли ăшă тумтир тума 5,8 килограмм çăм илсе хатĕрленĕ, 3 мăшăр носки, 3 мăшăр перчатка, темиçе чĕр тир тата ытти япаласем те параççĕ.

«Трактор» колхозра 5 мăшăр çăмата, 20 мăшăр носки, 20 мăшăр перчатка хатĕрленĕ тата оборона фондне 41 килограмм сивçу панă.

Ермошка ялсоветне кĕрекен Пушкин ячĕпе тăракан колхозри 69 çулхи патриотка Анна Малова, ялсовет исполкомĕн канцелярине пырса, 200 тенкĕ укçа панă.

— Эпĕ 69 çулта, манăн юратнă ывăлăм Петр Михайлович летчик-капитан пулса нимĕç фашисчĕсене хирĕç çапăçать. Лайăх çапăçчăр вĕсем. Акă сире 200 тенкĕ укçа. Унпала Хĕрлĕ Çарти паттăрсем валли ăшă тумтирсем хальтерех туянса ярса парăр,—тенĕ Анна Малова.

Т. БЕЛОВ.

* * *

ÇЕРПУ. Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли хĕлле тăхăнма ăшă тумтирсем пухса пама ятарласа организациленĕ районри комиссин складĕ сентябрĕн 15-мĕшĕнче уçăлчĕ. Комиссин складне чи малтан районри финанс отделĕн главнăй бухгалтерĕ И. Ильин юлташ пычĕ. Вăл тăван Хĕрлĕ Çарăн паттăр боецĕсем валли ăшă кĕрĕк çĕлеме 3 тир парса хăварчĕ.

Çакăн хыççăн колхозсемпе предприятисенчи тата учрежденисенчи комиссисем те Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли ăшă тумтирсемпе тумтир тумалли япаласем леçме пуçларĕç. Сентябрĕн 23-мĕш тĕлне 7 кун хушшинче районри комиссин складне 248 тир, 66 метр пир, 31 çĕлĕк, 27 килограмм çăм, 28 мăшăр алшишш-чулхасем т. ыт. те пухăнчĕç.

Ăшă тумтирсемпе тумтир тумалли япаласене пуринчен нумайрах Çĕрпӳри вăтам шкулти учительсемпе вĕренекен ачасем, «Чуваш. ЦИК», «Красная Позария», Леванеевский ячĕпе тăракан колхозсен членĕсем тата Янсакассинчи сельпо леçсе пачĕç.

Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли хĕлле тăхăнма ăшă тумтирсемпе тумтир тумалли япаласем пухас ĕç колхозсемпе предприятисенче тата учрежденисенче анлăн сарăлса пырать.

Гр. ПЕТРОВ.

* * *

КӲКЕÇ. Альгеш ялсоветне кĕрекен колхозсен членĕсем суйласа хăварнă комисси ăшă тумтирсене пухма тытăнчĕ. Колхозник И. Никитин юлташ 2 тир, 1 килограмм çăм пачĕ. Хăшĕсем çăматăсем, носкисем пачĕç. Çапла вара пурĕ 3 мăшăр çăмата, 5 тир, 4 мăшăр перчатка, 5 мулаххай, 25 мăшăр çăм носки тата ытти те пухрĕç.

Колхозниксем ĕç тухăçлăхне ӳстерсе ĕçлеме пуçларĕç. Ворошилов ячĕпе тăракан колхоз членĕсем ĕçе хальхи вăхăт ыйтнă пек туса пыраççĕ. Халĕ вĕсем кăçалхи тырпула пухса тирпейлеме васкаççĕ. Ырап кĕлтисене капана хывса пĕтернĕ, суртыррисене çапсах пыраççĕ. Авăн çапнă çĕрте молотилкăпа усă кураççĕ. Кĕлте турттаракансем А. Евгениев, Н. Никитин юлташсем нормăна 130—150 процент таран тултарса ĕçлеççĕ. Паянхи куна колхоз çĕртме сухине 50 процент пурнăçланă. Сухаçсем А. Иванов, Н. Анисимов юлташсем ĕç нормине ытлашшипех тултарса ĕçлеççĕ. Колхоз государство умĕнчи обязательствăсене те срокчен парса татассишĕн кĕрешет, 1941 çулти тĕштырă обязательствисене пĕтĕмпех парса татнă. Хăяр, çĕрулми обязательствисене те тултарнă. Халĕ колхозниксене аванспа тырă пама хатĕрленеççĕ.

Н. ШУЛЬДЯКОВ.

Кăçал Шупашкар хулинчи «Винкомбинатăн» пахча-çимĕçсем пысăк тухăçлă пулчĕç. **Ӳкерчĕк çинче:** А. Зарубина, Н. Мыхина, Н. Сапожникова, Александрова тата Васильева юлташсем пахчара хăяр пухаççĕ.

Ф. Иванов фотоӳкерчĕкĕ.

Парткабинетăн хальхи вăхăтри ĕçĕсем

Çĕмĕрле районĕнчи парткабинет отечественнăй вăрçă кунĕсенче хăйĕн ĕçне тĕпренех урăхлатса çĕнетнине çакăнта кĕрекен çын тӳрех туйса илет.

Акă пысăк зал. Кунта çĕнĕ хаçат-журналсем, кĕнекесем. Стенасем çинче—кĕрешӳ лозунгĕсем, плакатсем. Кунтах отечественнăй вăрçă çинчен калакан кĕнекесене пухса витрина организациленĕ. Уйрăм ыйтусем тăрăх мĕнле кĕнекесем вуламаллине кăтартакан список пур. Кирек-хăш вăхăтра килсен те вĕсемпе усă курма пулать.

Пысăк залăн сулахай енчи пӳлĕмĕнче вырăс халăхĕн паттăрла историне кăтартса паракан выставка организациленĕ. Пӳлĕме кĕрсенех Александр Невский каланă сăмаха куратăн: «Если кто с мечом к нам выйдет, от меча и погибнет. На том стоит и стоять будет русская земля».

Выставка славян халăхĕн VI—X-мĕш ĕмĕрсенчи пурнăçĕнчен пуçланать. Унтан вара Киев государстви пулса кайнине, нумай нациллĕ вырăс государстви пĕтĕçнине тата вăл пысăкланса пынине кăтартнă. Малалла иллюстрацисем Петр I вăхăтĕнчи вырăс империне, 1695—1696 çулсенчи походсене, Петербург пуçланса кайнине, 1709 çулта Полтава çывăхĕнче шведсене çапса аркатнине тата ытти нумай тĕрлĕ событисене империализмлă иккĕмĕш вăрçăччěнхи вăхăтсене çитиччченех кăтартса панă.

Выставкăра аслă çулпуçсен Ленинпа Сталинăн ĕçĕсене, граждăн вăрçин историне кăтартса паракан материалсем уйрăмах пысăк вырăн йышăнса тăраççĕ. Вĕсене выставкăна пыракансем хавхалансах пăхаççĕ.

Выставка пӳлĕмĕнчех СССР халăхĕсен историйĕпе ВКП(б) историйĕн атласĕсем те пур.

Парткабинетăн тепĕр пӳлĕмĕнче çар кĕтесĕ организациленĕ. Кунта ручной гранатăсемпе станковăй пулеметсен тата винтовкăсен образецĕсем, тăшман самолечĕсен силуэчĕсем, сывлăшран тапăннинчен тата химиллĕ тапăнуран мĕнле сыхланмаллине кăтартса паракан ӳкерчĕксем, отравляющи веществосен образецĕсем т. ыт. те пур. Çарпа вăрçă çинчен калакан литература та кунта çителĕклĕ.

Çаксем пурте парткабинета пыракансене питĕ интереслентереççĕ. Юлашки вăхăтра унта пыракансен хисепĕ те чылаях ӳсрĕ. Кунта коммунистсемпе агитаторсем кăна мар, комсомолецсем те, вĕренекенсем те килеççĕ. Сентябрĕн 9-мĕшпе 12-мĕшĕнче вырăс халăхĕн историллĕ аваллăхне кăтартса паракан выставкăна курма хулари шкулсенче вĕренекенсем пынă.

Парткабинет предприятисенчи, колхозсенчи агитколлективсене пулăшса пырать, вĕсен ĕçĕсемпе куллен интересленет. Август уйăхĕнче вăл «Большевик» заводри тата Ширшов ячĕпе тăракан артельти агитколлективсен ĕçĕсене тĕрĕсленĕ. Кун хыççăн хулари культработниксемпе ялсенчи вулав çурчĕсен заведующийĕсене пухса канашлу туса ирттернĕ. Халĕ чылай вулав çурчĕсем хăйсен ĕçне татах та ытларах лайăхлатрĕç. Древкомбинатри клубра «юлашки хыпарсен» хăмине организациленĕ. Унта хаçатсенчен çĕнĕ статьясем касса илсе çыпăçтараççĕ. Кунсăр пуçне тата клуб умĕнче çĕнĕ хаçатсен витрини тунă.

Юлашки вăхăтра хăшпĕр юлташсем Хĕрлĕ Çара кайнă пирки агитколлективсен йышĕсем сахалланчĕç. Çак кунсенче парткабинет пулăшнипе агитколлективсен йышĕсене пăхса тухнă, Хĕрлĕ Çара кайнисем вырăнне çĕнĕ çынсем тупнă. Çакăнпа пĕрлех уйрăм агитаторсемпе беседчиксене участоксем çумне çирĕплетнĕ.

Парткабинетăн штатлă пропагандистсемсĕр пуçне хăйĕн актив пур. Актив урлă вăл пысăк ĕçсем туса пырать: вырăнсенче докладсем, лекцисем, калаçусем организацилет. Çапла, сăмахран, коммунист Ероплан юлташ сентябрь уйăхĕнче ФЗО шкулĕнче вĕренекенсем хушшинче икĕ темăпа—«Пĕтĕм Тĕнчери Çамрăксен Кунĕ» тата «Совет Союзĕнчи çамрăксем отечественнăй вăрçăра» ятлă темăсемпе докладсем туса ирттернĕ. Древкомбинатри партбюро секретарĕ Подклетнов, «Труженик» заводри пуçламăш парторганизацин секретарĕ Александров т. ыт. юлташсем те çак уйăхра отечественнăй вăрçă çинчен докладсем тунă. Çитес кунсенче районри прокурор Лермонтов юлташ—Совет государстви военнослужащисен çемьисемшĕн мĕнле тăрăшни çинчен, «Большевик» завод директорĕ Шустин юлташ Совет патриочĕсен хăюллă та паттăр ĕçĕсем çинчен докладсем тума хатĕрленеççĕ.

Çавăн пекех штатлă пропагандистсем Дедушкинпа Маненков юлташсем те тăтăшах ялсене кайса докладсемпе калаçусем ирттереççĕ. Пропагандистсем ялсенчи вулав çурчĕсене, агитаторсемпе беседчиксене кăтартусем парса пулăшаççĕ.

Агитациллĕ-массăллă ĕçе анлăн туса пыни ĕççыннисен ĕçри хастарлăхне ӳстерет.

Хар. ЛИСИН.

Артель лайăх ĕçлет

КОМСОМОЛЬСКОЕ. «Заря» промартелĕ мирлĕ вăхăтра квартал планне 90—95 процент кăна тултарса пынă. Халĕ артельре ĕçлекен рабочисем хăйсен хастарлăхне кăтартса ĕçлесе 3-мĕш квартал планне ытлашшипех тултарчĕç. Уйрăм ĕçсемпе плана 2—3 хут ирттерсе тултарнă. Виççĕмĕш кварталта артелĕн 19 тонна хуп сӳмелле пулнă. Рабочисем вирлĕн ĕçлесе пынипе, хуп сӳмелли плана 200 процент ытла тултарнă. Катка-пичке хăми туса хатĕрлемелли плана 500 процент тултарнă. Уйрăм рабочисем кулленхи ĕç нормине 200—300 процент тултарса ĕçлеççĕ. Рабочи Адоганов юлташ хуп сӳнĕ çĕрте кулленхи ĕç нормине 200 процент ытла тултарса пырать. Çавăн пекех Горячев юлташ та кулленех 3-шер комплект катка-пичке хăми туса хатĕрлет.

Артель хăйĕн производствине сарса пысăклатса пырать. Халĕ 4-мĕш квартал планне пысăк пахалăхпа пурнăçлассишĕн тăрăшать.

Н. ВИНОГРАДОВ.

Техникăлла çĕнĕ культурăсем

Урса кайнă фашизма хирĕç отечественнăй аслă вăрçă пынă вăхăтра пирĕн ялхуçалăхĕ фронта валли мĕн кирлисене пурне те парса тăма тивĕç.

Вăрçă условисенче çĕршыва уйрăмăнах оборона валли кирлĕ культурăсене (каучук, сахăр кăшманĕ, йĕтĕн, махорка, эмел тумалли курăксем тата ытти техникăлла культурăсем) çителĕклĕ парса тăрасси пысăк вырăн йышăнса тăрать. Оборона валли автомобильсем, танксем, самолетсем тата машинăсемпе орудисем туса кăларасси пысăккăн ӳснĕ пирки пирĕн промышленность валли каучук парса тăрассине ӳстермелле. Каучукран автомобильсем, авиаци тата ыттисем валли резина тăваççĕ. Çак резина куллен кирлĕ япаласем (калуш, плащ, медицина хатĕрĕсем т. ыт. те) туса кăларма нумай кирлĕ. Сталинла пятилетка çулĕсенче пирĕн Совет Союзĕнче каучук тăвакан промышленноçа çĕнĕрен туса ĕçе янă. Çак промышленность хăйне кирлĕ чĕртавара синтетически майпа тата каучуклă ӳсен-тăрансенчен илсе тăрать.

Кок-сагыз курăкĕн тымарĕнче 2,5 процент таран каучук пухăнать, типĕтнĕ тымарта 8—10 процент тата ытларах та каучук пулать. Сăмахран, пĕр гектар çинчен чĕрĕ виçепе 30—50 центнер таран кок-сагыз пухса кĕртсен, унтан 70—100 килограмм таран каучук илме пулать.

Партипе правительство каучуклă ӳсен-тăрансене ытларах акса тăма колхозсене пур условисене те туса панă. Государствăна панă кашни центнер чĕртымаршăн колхозсемпе колхозниксене 70 тенкĕ, кашни килограмм вăрлăхшăн—80 тенкĕ укçа тӳлеççĕ.

Колхозсем кок-сагыз акса вĕсенчен ытларах тымар тата вăрлăх туса илме тăрăшчăр тесе, СССР Совнаркомĕ 1940 çулти июлĕн 10-мĕшĕнче йышăннă постановлени тăрăх, колхозсене преми-надбавка памалла. Государствăна вăтамран гектар пуçне 5 центнер ытларах кок-сагыз тымарĕ панă хатĕрлев хакĕ çумне хушса çак виçепе преми-надбавка параççĕ. Пирвайхи центнершăн—25 процент, иккĕмĕш центнершăн—50 процент, виççĕмĕш центнершăн—100 процент, тăваттăмĕш центнершăн—200 процент, пиллĕкмĕш центнершăн тата унтан та ытларах паракансене—300 процент тӳлеççĕ. Çавăн пекех государствăна кок-сагыз вăрлăхĕ панăшăн та преми параççĕ.

Çак мероприятисемпе тĕрĕс усă куракан колхозсем кок-сагызран питех те пысăк тупăш илеççĕ. Тĕслĕхрен, гектартан 20 центнер кок-сагыз тымарĕ туса илнĕ колхоз кашни гектаршăн 3.973 тенкĕ укçа илет. Ку шута вăрлăх хакĕ кĕмест.

ССР Союзĕн Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральнăй Комитечĕ 1941 çулти февралĕн 28-мĕшĕнче «Кок-сагыз акса тăвакан çĕр лаптăкне ӳстермелли тата кок-сагызăн тухăçлăхне хăпартмалли мероприятисем çинчен» йышăннă постановлени колхозсемпе колхозниксене кок-сагыз культурине акса тума хавхалантарать. Государствăна кок-сагыз тымарĕсем панăшăн укçа тӳленисĕр тата преми-надбавка панисĕр пуçне, çак постановлени тăрăх, кок-сагыз культурин тухăçне ӳстернĕшĕн, колхозсене натурăпа резина изделийĕсем параççĕ. Çавăн пекех килвырăн участокĕ çине кок-сагыз акнă колхозниксене те резина изделийĕсем парса хавхалантараççĕ. Килвырăн участокĕ çинчен кок-сагызăн чĕртымарĕсене государствăна панăшăн колхозник резинăран тунă япаласем ыйтма тата государство хакĕпе илме пултарать. Ку вăл çак расчетпа пулса пымалла:

Кок-сагызăн 21 килограмм чĕр тымарĕшĕн—пĕр мăшăр калуш; кок-сагызăн 28 килограмм чĕр тымарĕшĕн—пĕр мăшăр тарăн калуш; кок-сагызăн 82 килограмм чĕртымарĕшĕн—пĕр мăшăр резина атă; кок-сагызăн 71 килограмм чĕртымарĕшĕн—пĕр комплект велорезина т. ыт. те.

Партипе правительствăн çак решенийĕсем çинчен колхозниксене çине тăрса ăнлантарса парса, çак кĕркунне тата çитес çуркунне Чăваш республикинче кок-сагыз акмалли çĕр лаптăкне аслăлатмалла. Çак ĕçре колхозсене комсомол организацийĕсем пысăк пулăшу пама пултараççĕ. Ку тĕлĕшпе ВЛКСМ Центральнăй Комитечĕ, малта пыракан комсомол организацисен пуçаруне малалла сарса пырас шутпа, кок-сагыз акса тăвас ĕçе шефа илчĕ. Иккĕленмелли çук, Чăваш республикинчи комсомол организацийĕ те кок-сагыз акса тăвас ĕçре колхозсене пысăк пулăшу парĕ.

Кок-сагыз культури пысăк вырăн йышăнса тăнине шута илсе, Чăваш АССР Совнаркомĕ 1941 çулти августăн 27-мĕшĕнче ятарласа çак кĕркунне кок-сагыз акса хăварасси çинчен постановлени йышăнчĕ. Çак постановлени тăрăх, Чăваш республикинчи колхозсем кăçал пирвайхи хут кок-сагыз культурине план тăрăх акса хăвараççĕ. Районри çĕрĕç пайĕсен тата агрономсен колхоз председателĕсемпе полеводсене халех кок-сагыза акмалли, çĕре çемçетмелли тата минераллă удобренисем мĕнчул кăлармалли çинчен ăнлантарса парас пулать.

Колхозсенче кок-сагыз акмалли çĕр лаптăкне хальтерех хатĕрлеме тытăнмалла. Кунпа пĕрлех тата çакна шута илес пулать: кок-сагызăн пĕр пайне хĕл пуличчен шăтса ан тухтăр тесе тарăн кĕркунне тин акса хăвараççĕ, тепĕр пайне çуркунне акаççĕ.

Парти, комсомол тата совет организацийĕсен кок-сагыз культурин тухăçне хăпартас тĕлĕшпе çине тăрса ĕçлемелле. Çĕршыва каучук кирлĕ. Чăваш республикинчи колхозсемпе колхозниксем партипе правительствăн заданине ăнăçлăн пурнăçа кĕртĕç.

Чăваш республикинче кок-сагыз культурине акмалли çĕр лаптăкне аслатса пынипе пĕр вăхăтрах, колхозсенче сахăр кăшманĕ лартса тăвас задача тухса тăрать. Çак культурăна та Чăваш республикин уйхирĕсенче ăнăçлăнах лартса тума май пур. Вологда облаçĕпе Тутар республикинче сахăр кăшманĕ лартса тунине сăнанă тăрăх, Чăваш республикинчен çурçĕр еннелли облаçсенче те сахăр кăшманĕ ăнăçлăн ӳсме пултарать.

Партипе правительство сахăр кăшманĕ лартмалли çĕр лаптăкне Совет Союзĕн Хĕвелтухăç енчи облаçĕсенче сарса пыма панă заданине Чăваш республикинчи колхозсемпе колхозниксем те пысăк хавхаланупа йышăнĕç.

Эпир орденлă Чăваш республикинчи колхозсене тата колхозниксене сахăр кăшманĕ лартас ĕçе çине тăрсах сарса пыма чĕнетпĕр. Сахăр кăшманне мĕнчул ытларах лартса тăватпăр, апатçимĕç промышленноçĕ Хĕрлĕ Çарпа ĕççыннисем валли çавăн чухлĕ ытларах сахăр туса кăларĕ.

Çак çĕнĕ культурăсемсĕр пуçне, Чăваш республикинче эмел тумалли ӳсен-тăрансене те çине тăрсах сарса пыни кирлĕ. СССР Çĕрĕç Халăх Комиссариачĕ панă план тăрăх, 1942 çултан пуçласа Чăваш республикинче 500 гектар çинче далматски ромашка текен культурăна акмалла. Далматски ромашка нумай çула пыракан культура, ăна акнă хыççăн вăл çав вырăнта 5—6 çул хушши е ытларах та ӳсет.

Çак культурăсене акса тума вăхăтра кадрсем вĕрентсе хатĕрлесен тата агротехникăна тĕрĕс пăхăнса ĕçлесен, Чăваш республикинчи колхозсем хăйсем умне лартнă задачăсене ăнăçлăн пурнăçа кĕртĕç.

А. ВЛАДИМИРОВ.

Удобренисен, Агротехникăн тата Агропочвоведенин Пĕтĕм Союзри Научно-исследовательски Институчĕн директор заместителĕ.

„Наука“ колхоз авăн çапса пĕтерчĕ

СЕНТЕР. Районри чылай колхозсем çурхи тырăсене пĕр тăккаламасăр пуçтарса кĕртсе авăн çапма пуçларĕç. Кюрегаçри «Наука» колхоз районра чи малтан авăн çапса пĕтерчĕ. Уй ĕçне тунă чухне колхозниксем пурте активлăн ĕçлерĕç, ку ĕçре шкул ачисем те колхоза чылай пулăшу пачĕç. Колхозра халь кĕрхи çĕртме тăваççĕ тата пахча-çимĕçсене пухса кĕртме хатĕрленеççĕ.

С. НАЛИМОВ.

Ĕçсем вăхăтра пулса пыраççĕ

ÇЕРПУ. «Молот» колхоз кăçалхи вăйлă тырпула кĕске срокра тата пысăк пахалăхпа вырса пĕтерчĕ. Сентябрĕн 18-мĕш тĕлне кĕлтесене те капана хывса лартрĕ. Колхозра халь икĕ молотилкăпа авăн çапаççĕ. Çав хушăрах ытти ĕçсене те тăваççĕ. Сентябрĕн 23-мĕшĕнче кантăр татса тата махорка касса кĕртрĕ. Маларах касса кĕртнĕ махоркăна типĕтсе государствăна пама тытăнчĕ.

Г. ПЕТРОВ.

Фашистла бандитсем вăхăтлăха тытса илнĕ совет хулисемпе ялĕсене пĕр хĕрхенӳсĕр ишĕлтереççĕ, вут тĕртсе çунтараççĕ. **Ӳкерчĕк çинче** (сулахайран сылтăмалла): 1. Нимĕçсен пикировка тăвакан бомбардировщикĕсем вут хыптарнă ял (Сурçĕр-Хĕвеланăç енĕ). 2. Фашистла бандитсенчен каялла туртса илнĕ Ельня хулинчи Первомайски урам. Хулара кĕске вăхăт хушши пулнă хушăрах гитлерла варварсем советăн чечекленекен хулине ишĕлчĕк купи туса хунă. Вĕсем драма театрне, музея, больницăна, кинотеатра, ача çуртне, пурăнмалли çуртсене çунтарса янă тата аркатса тăкнă. 3. Ельня районĕнчи Климятино ялĕнчи «Зоря» колхоз колхозникĕсен çемьисем хăйсен ялне каялла таврăннă. Гитлеровецсем хресченсен çурчĕсене йăлтах çаратса хăварнă хыççăн, хăйсем тухса каяс умĕн ăна çунтарса янă. (ТАСС фотохроники).

Обществăллă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе тунă ÿсĕмсем

ИЕПРЕÇ. Колхозсенче обществăллă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕç пысăк хăвăртлăхпа пулса пырать. Çакă вăл уйрăмăнах СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ колхозсенче обществăллă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕçе вăйлатмалли мероприятисем çинчен постановлени йышăннă хыççăн палăрмаллах малалла кайрĕ. Унтанпа выльăх-чĕрлĕх йышĕ 206 процент ÿсрĕ. Районра халь 4—5-шер ферма тытакан колхозсем 40, 3-шер фермăллисем 10 колхоз шутланаççĕ.

Кăçалхи çул лаша ĕрчетмелли плана 126,6 процент, сыснасем енĕпе 103,5 процент, ĕнесем енĕпе 99,8 процент тултарнă. Чылай колхозсем выльăх-чĕрлĕх ĕрчетмелли плăна ик-виçĕ хут ирттерсе тултарнă. «Путиловка» колхоз сысна ĕрчетмелли çулталăк планне 287 процент, «Пролетарий» колхоз 230 процент, «Канаш» колхоз 250 процент, «Костер» колхоз лаша ĕрчетмелли плана 124 процент, сысна ĕрчетессине 128 процент, çамрăк пăрусем пăхса çитĕнтерессине 105 процент тултарнă.

Фермăсенче ĕçлекен колхозниксем, партипе правительство колхозниксене ĕçшĕн хушса тÿлесси çинчен постановлени кăларнă хыççăн, татах та тимлĕрех тăрăшса ĕçлеме тытăнчĕç. Пысăк Упакасси ялсоветне кĕрекен колхозсем сĕт суса илмелли 5 уйăх планне 125,8 процент тултарнă. Çапла вара çак ялсоветри колхозсем планран ирттерсе 4.145 литр сĕт суса илнĕ. «Победа» колхоз ферминчи доярка Мария Кузьмина юлташ сĕт суса илмелли çулталăк планне 7 уйăх хушшинчех пурнăçларĕ. Кашни ĕнерен вăл 1.370 литр ытла сĕт суса илнĕ. Çакăн пек паха тĕслĕхсем районра сахал мар. «Осоавиахим» колхоз ферминчи доярка Матрена Романова юлташ та çулталăк планне 7 уйăх хушшинчех ирттерсе тултарнă. Государствăна сĕт памалли обязательствăна та тахçанах пурнăçланă. Халĕ кашни уйăхрах вĕсем оборона фондне 125-шер литр сĕт парса тăраççĕ.

Фермăсенче ĕçлекен колхозсемпе колхозницăсем пĕтĕм ĕçе вăрçă интересĕсене пăхăнтарса туса пыраççĕ. Хĕрлĕ Çар боецĕсем валли ытларах аш-какай, сĕт-çу, çăм тата тĕреклĕ лашасем парса тăрас кăмăлпа ĕçлеççĕ.

Выльăхсене хĕлкаçарма хатĕрленес тĕлĕшпе те колхозсем тăрăшса ĕçлеççĕ. Çак вăхăтчен 200 пуç лаша валли 5 вите, 139 пуç ĕне валли 4 вите, 250 пуç сысна валли витесем, 1200 чăх валли 4 вите çĕнĕрен туса пĕтернĕ. Кивĕ витесене те нумай колхозсем юсаса ăшăтнă. «Большевик», «Красный водник», «Коминтерн», «Трактор на Хоме» тата «Красный партизан» колхозсем хĕле кĕме пур енчен те хатĕрленсе çитнĕ. Силос хывмалли, çулçăллă апат хатĕрлемелли плансене тултарнă.

Дм. МИХАЙЛОВ.

Выльăх-чĕрлĕхсене йышлăн усраççĕ

Сĕрпÿ районĕнчи колхозсем обществăллă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе куллен тăрăшса ĕçлеççĕ. «Ĕмĕт» колхоз 6 ферма тытать. Çак фермăсенче выльăхсене планпа пăхнинчен чылай нумайрах усраççĕ. «Красный бригадир» колхоз та 5 ферма организациленĕ. Колхозăн сысна ферминче сыснасен шучĕ планпа пăхнă чухлĕ пулман пулсан, халĕ вĕсем 13 пуç туянчĕç. «Новая жизнь», «Сталинцы» тата Ворошилов ячĕпе тăракан колхозсен фермисенче те выльăхсен хисепĕ планпа пăхнинчен ытларах шутланать.

Чылай колхозсем фермăсем валли выльăхсем сутăн илеççĕ. Сталин ячĕпе тăракан колхоз 11 пуç сысна, «Коминтерн» колхоз 5 пуç ĕне, Молотов ячĕпе тăракан колхоз 10 ĕне сутăн илчĕç.

В. ИГНАТЬЕВ.

Кролик ĕрчетеççĕ

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ. Типçырма ялсоветне кĕрекен «Чамыш» колхозăн 6 ферма, вăл фермăсенче кирлĕ таранах выльăх-чĕрлĕх усраççĕ. Иртнĕ çулта организациленĕ кролик ферминче 250 кролик усраççĕ, ытти колхозсене 52 кролик сутнă. Кролик питĕ пысăк тупăш парать. Пĕр кролик аминчен çулталăкра 60 килограмм аш-какай, 2 килограмм мамăк илме пулать. Ангорски кроликăн пĕр килограмм мамăкĕ 260 тенкĕ тăрать. Çапла вара пĕр кролик ами çулталăкра 1.420 тенкĕ тупăш парать. «Чамыш» колхоз çулталăк хушшинче 10 пин тенкĕ тупăш илнĕ.

С. ВАНИН.

35 пăру пăхса ÿстерчĕ

ÇĔМĔРЛЕ. Турханти «Комбинат» колхозри Анна Данилова колхозница кăçалхипе тăваттăмĕш çул ĕнтĕ фермăра ĕçлет. Вăл пăрусене питĕ лайăх пăхса ÿстерет. Çакăншăн ăна Чăваш АССР Верховный Совечĕн Президиумĕ Хисеплĕ грамота панă тата икĕ çул хушши Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участници шулнă. Кăçал Данилова юлташ 35 пăру пăхса çитĕнтерчĕ. Çакăншăн ăна колхоз правлени ĕçкунĕ хушса панă.

С. В.

Плана ик-виç хут ирттерсе тултарнă

КАНАШ. Колхозсенче обществăллă выльăх-чĕрлĕх йышĕ ÿссех пырать. Çакă ĕнтĕ выльăх апачĕ хатĕрлес ĕçе темиçе хут вăйлатма хушать. Çакна шута илсе районри чылай колхозсем выльăх апачĕ хатĕрлес тĕлĕшпе аван ĕçлеççĕ. Акă, силос хывассинех илер. Доронин ячĕпе тăракан тата «Красноармеец» колхозсем силос хывмалли плана виçĕ хут, Буденный ячĕпе тăракан колхоз икĕ хут ирттерсе тултарнă. Çавăн пекех Куйбышев ячĕпе тăракан колхоз, Йăлмаччари «1-ое Мая», «Ударник» тата Чапаев, Чкалов, М. Горький ячĕпе тăракан, «Хĕрлĕ çăлтăр», «Молния», «Хĕрлĕ Октябрь» колхозсем те силос хывмалли плана темиçе хут ирттерсе тултарчĕç. Çак колхозсенчен ытти колхозсем те пример илни кирлĕ.

И. МАЛОВ.

ДЕЙСТВУЮЩИ АРМИ. Укерчĕк çинче: пирĕн войскăсем тытса илнĕ нимĕç тупписем.
И. ОЗЕРСКИЙ фотоÿкерчĕкĕ. (ТАСС фотохроники).

Колхозниксене ĕçшĕн хушса тÿлессине тĕрĕс туса пымалла

Партипе правительство ялхуçалăх культурисен тухăçлăхне тата выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне ÿстернĕшĕн колхозниксене ĕçшĕн хушса тÿлемелле туни—ялхуçалăхĕнче стахановла движенине малалла сарса яма май туса пачĕ. Канаш районĕнчи «Комсомолец» колхоз членĕсем кашни гектартан планпа пăхнинчен ирттерсе 1,5 центнер тĕштырă туса илчĕç. Çакă ĕнтĕ колхозниксене ĕçшĕн хушса тÿлесси çинчен йышăннă постановленине колхозниксене анлăн ăнлантарса панин тата хăйсем çумне çирĕплетсе панă участоксем çинче вăйлă тырпул туса илессишĕн сăмахпа мар, пĕтĕм вăя хурса ĕçленин результачĕ пулса тăчĕ. «Красная звезда» колхозăн ферминче ĕçлекен З. Осановăпа П. Кондратьевă юлташсем те планпа пăхнинчен ирттерсе 83 пуç çăвăр пăхса ÿстереççĕ. Çак колхозрах сĕт-çу ферминче ĕçлекен Павловăпа Анисимова доярккăсем сĕт суса илмелли плана кашни уйăхрах ирттерсе тултараççĕ. Сентябрĕн 1-мĕш тĕлне вĕсем çулталăк планне 93 процент тултарнă.

Колхозниксемпе колхозницăсем хăйсен вырăнĕнче тÿрĕ кăмăлпа ĕçлесе ĕç тухăçлăхне хăпартса пыраççĕ. Паллах, ĕçре тăрăшса ĕçлекен, планпа пăхнă заданисене ирттерсе тултаракан колхозниксемпе колхозницăсене, партипе правительство йышăннă постановлени тăрăх, хавхалантарса пымалла. Бригадăсемпе звеносенчи колхозниксене малтан пăхса хунă ĕçкунĕсем çумне хушса натурăпа е укçан тÿлемелле. Çак закона «Красная звезда» колхоз правленийĕ тĕрĕс пăхăнса пырать. Сысна ферминче ĕçлекен Осановăпа Кондратьева юлташсене, планпа пăхнинчен 83 пуç çăвăр ытларах пăхса çитĕнтернĕшĕн, 3-шер çăвăр панă тата укçан тÿлеççĕ. Çавăн пекех сĕт-çу ферминче ĕçлекен Павловăпа Анисимова доярккăсене те ытлашши сĕт суса илнĕшĕн укçан тÿлеççĕ.

Анчах колхозниксене ĕçшĕн хушса тÿлемелли йĕркене пур колхозсенче те мар тĕплĕн пăхăнса ĕçлеççĕ-ха. Пăрачкав районĕнчи «Восход» колхозра, правлени айăпĕпе, икĕ бригадăн тырпулне шута илмесĕрех пĕрлештерсе янă. Çакнашкал туни пачах пулмалла мар. Кашни колхозникăн ĕçне тĕплĕн шута илсе пыни кирлĕ. Кашни бригада тата звено, тырпул тухăçне планпа пăхнинчен ирттерсе тултарнăшăн, кашни колхозник выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне хăпартмалли плана ирттерсе тултарнăшăн, ĕçкунĕсем çумне хушса натурăпа е укçан илме тивĕç. Колхозникăн тăрăшса ĕçлени ахаль çухалмалла мар.

Кăçалхи çул кашни колхозникăн ĕçне вăл ĕçлесе илнĕ ĕçкунĕ тăрăх çеç мар, ĕçĕн результатне шута илни тăрăх тÿлемелле. Кам колхоза ытларах усă кÿнĕ, вăл ялхуçалăх продукчĕсем е укçа тенкĕ ытларах илме тивĕç.

Я. ЛУКИН.

Вăрмар станцинчи стахановецсем

Хусан чугунçулĕн Вăрмар станцинчи работниксем хăйсен паттăрлăхĕпе пысăк патриотизмне кăтартса ĕçлеççĕ. Акă чугунçул çинчи пуçламĕш парторганизаци секретарĕ Жариков юлташ (вăл билет сутакан кассир пулса ĕçлет) вăрçă кунĕсенче икĕ çын вырăнне ĕçлесе пырать. Вăл талăкĕ-талăкĕпе дежурствăра пулать пулин те, партиллĕ-политикăллă ĕçе те манса хăвармасть, станцине хĕле кĕме хатĕрлес тĕлĕшпе те тăрăшса ĕçлет.

Чугунçул çинче ĕçлекенсем тата килхуçи хĕрарăмĕсем хушшинче ПВХО кружокĕ организацилесе 13 çын вĕрентсе кăларнă. Çавăн пекех сывлăшран тата химиллĕ тапăнуран сыхланас тĕлĕшпе пушарпа кĕрешекен звено организациленĕ. Звенори çынсемпе практикăллă вĕренÿ ĕçне туса ирттернĕ.

Жариков юлташ оборона фондне 125 тенкĕ панă.

Станцири партире тăман рабочисем коммунистсенчен пример илсе, вĕсем пекех çине тăрса ĕçлеççĕ. Стрелочниксем Э. П. Желтухин, П. К. Кириллов тата сцепщик П. Л. Ларионов юлташсем чăн-чăн стахановла ĕçлесе, хăйсен патриотизмне кăтартаççĕ. Вĕсем стрелкăсене таса, отлично тытаççĕ. Лайăх ĕçлесе пынăшăн вĕсене кашни уйăхрах отделенинчен ĕç укçин 25 процентĕ чухлĕ преми параççĕ.

И. СТЕПАНОВ.

Коммунист пуçарса, ертсе пынă çĕрте

КОМСОМОЛЬСКОЕ. Ахметовăри «Ударник» колхоз членĕсем ялхуçалăхĕнчи пур ĕçсене те вăхăтра пурнăçласа пыраççĕ. Колхоз председателĕ коммунист Галямов юлташ колхозниксене яланах хăй малтан пример кăтартса пырать. Кăнтăр кунĕнче ăна колхоз канцелярийĕнче тĕл пулаймăн, вăл е кĕлте турттарать, клевер çулать, е молотилка патĕнче ĕçлет. Вĕсем колхоз счетоводĕпе Бильданов юлташпа хире тухса женейкăпа çуртырри вырчĕç.

Кăçал тырпул аван пулчĕ. Ăна колхоз пĕр пĕрчĕ тăккаламасăр пуçтарса кĕртрĕ. Колхозниксем кĕлтесене турттарса капана хывса пĕтерчĕç, халĕ витнĕ итем çинче пикенсех авăн çапаççĕ. Колхозниксемпе колхозницăсем пур ĕçре те нормăсене ирттерсе тултараççĕ. Çакă вара пĕтĕм ĕçе кĕске срок хушшинче туса çитерме май парать.

Кĕлте çыхнă вăхăтра Анузя Бильданова, Нурсеиле Хасьянова пиншер кĕлте çыхса пычĕç, Бану Х. Ахметова норма тăрăх 0,12 гектар вырас вырăнне 0,18—0,20 гектар вырса пынă.

Колхоз кĕракине те кĕске вăхăтрах вĕçлерĕ. Кĕрхи çĕртме те пĕтсе пырать.

Кĕлте кÿрес, силос хывас ĕçсене колхозниксем питех те организованно туса пычĕç. Миннят Абинов, Сейфи Измайлов тата Нуртдин Хайрутдинов итем çине 10 урапа кĕлте кÿрес вырăнне 15—20 урапа турттарчĕç.

Ăшă вите тума колхозницăсем тăм кирпĕч çапаççĕ, вĕсенчен стахановка Фетиха Зинятуллина нормăна 300 процент тултарать.

Колхозниксем нумай пулмасть хăйсен пухăвĕнче Шупашкарти Ленин ячĕпе тăракан фабрика коллективĕ Хĕрлĕ Çар боецĕсене ăшă тумтирсем парса пулăшма чĕнсе каланине сÿтсе яврĕç, ăшă тумтирсемпе урана тăхăнмаллисем хатĕрлеме тытăнчĕç. Çав кунах пĕр кĕске кĕрĕк, 3 мăшăр çăматă, 3 çĕлĕк, 8 çăм чăлха, 10 мăшăр алса тата алшăллисем пухрĕç. Çак ĕç халĕ те организованно пулса пырать.

Оборона фондне колхоз пĕр гектар çинчен пухса илнĕ тырра, 16 килограмм çу пачĕ.

А. ПЕРЕПЕЛКИН.
ВКП(б) райкомĕн пропагандисчĕ.

Колхозниксен активлăхĕ

Пысăк Енкассинчи (Вăрмар р.) колхозниксемпе колхозницăсем ялхуçалăх ĕçĕсене тăрăшса туса пыраççĕ, вăхăтне-мĕнне пăхмасăр, хăйсен вăйне шеллемесĕр, пысăк хастарлăхпа ĕçлесе, Хĕрлĕ Çара пулăшаççĕ.

Уйра ĕçлекенсем хушшинче нормăна 200 процент тултарса пыракансем вуншарăн шутланаççĕ.

5-мĕш бригадăри Перасковья Савинова малтанхи вăхăтра начар ĕçленĕ, халĕ вăл нормăна ытлашшипех тултарса ĕçлет.

Кунта уйри ĕç вăхăтĕнче политикăллă агитаци ĕçне тăтăшах туса пычĕç. Кашни бригадăра виçшер номер стена хаçачĕ кăларнă. Хаçат кăларас тĕлĕшпе В. Н. Мясникова, Ф. П. Петрова юлташсем уйрăмах тăрăшса ĕçлерĕç. Трахсестра Семенова юлташ санитари ĕçĕ çинчен куллен ăнлантарать. Учитель Г. Иванов юлташ ПВХО ĕçне вĕрентет.

Комсомолăн пуçламĕш организаци секретарĕ Мясникова юлташ пуçарнипе ялти комсомолецсем Действующи Армине икĕ ещĕк подарка ярса панă: 150 карандаш, 50 тетрадь, 38 çăмса тутри, 40 пачка махорка, 14 катăк супăнь, 4 килограмм пряник, 5 килограмм конфетсем. Ку япаласене илме ялти кооператив 55 т., «Трактор» колхоз 50 тенкĕ панă тата шкулта вĕренекенсем пулăшнă.

«Трактор» колхоз членĕсем хăйсен ĕçкунĕнчен уйăрса оборона фондне 16 центнер тырă пачĕç.

К. ВОЛЧКОВ.

Колхоз платникĕсем

ИШЛЕИ. Шупашкаркасси таврашĕнчи ялсенче çĕнĕ, илемлĕ çуртсем сахал мар. Вĕсем пысăк, пятистеннăй пÿртсем. Урамалла крыльцасем тухаççĕ. Вырăсла хапхасене хăмасем çине касса тĕрлесе, шăтарса илемлетсе тунă. Çакă вăл — Шупашкаркассинчи платниксен ĕçĕ.

Колхозсем пуçланнăранпа вĕсем «Агроном», «Париж Коммуни», «1-ое Мая», «XI лет Чувашии» тата ытти колхозсенче сахал мар çуртсем лартнă. 1939 çултанпа çак платниксем хăйсен «Большевик» колхозĕнче те обществăллă çурт-йĕрсем сахал мар лартнă. Чи малтанах, пĕтĕм таврара чапа тухнă çак мастер платниксенчен пĕрлешсе тăракан бригада 1939 çулта туса лартнă икĕ хутлă клуба илер. Вăл клуба строительство ĕçĕн юлашки техникине пăхăнса тунă. Унта тăхăр пÿлĕм тата 300 çын вырнаçмаллăх пысăк зал. Платниксен мастер аллисем çак çурта лартнă чухне тăрăшса ĕçленĕ. Малярсем чÿречесене, пÿлĕмсене кĕмелли, икĕ еннелле уçмалли алăксене, урайсене сăрпа витнĕ.

1939 çулта çак бригада 40 пуç ĕне вырнаçмаллăх стандартлă вите туса лартрĕ. Вăл та катаранах шап-шуррăн курăнса ларать. Шала кĕрсен кашни ĕне уйрăм пÿлĕмре тăнине куратăн. Ку çурт ял тулашĕнче, çÿлĕ юман вăрманĕ хĕрринче ларать. Колхоз çак çурта лартса «выльăх-чĕрлĕх поселокне» тума пуçарса янă. Унта халĕ шурă çуртсем йĕркеренех лараççĕ. Кашнин çинех хăма витнĕ. Скотниксем, доярккăсем пурăнмалли çуртсен чÿречи умĕнче чечексем лараççĕ.

Колхозри çуртйĕр тăвас тĕлĕшпе ĕçлекен бригадăна çак иртнĕ виçĕ çул хушшинче 50 пин тенкĕлĕх çуртсем лартма наряд панă. Халĕ ĕнтĕ, 10 ама валли пĕтĕм çурисемпе вырнаçмаллăх сысна вити туса пĕтернĕ хыççăн, татах 50 пин тенкĕлĕх çĕнĕ çуртсем хутшăнчĕç. Ку шута 1939 çулта лартнă клуб, ĕне тата лаша витисем кĕмеççĕ.

Кунта 20—25 пуç ĕне валли ытлашши пÿлĕмсем пур пулин те, лашасем валли те витесем çителĕклĕ пулин те, юр çăвиччен татах 40 лаша вырнаçмаллăх тепĕр çĕнĕ вите туса пĕтерме йышăннă. Ĕçе пуçăннă.

Темиçе çул платникре ĕçлекенсене пĕрлештерсе тăракан бригадăри (бригадирĕ 57 çулхи Е. Елахов) Е. Дмитриев, Г. Елахов, Ф. Костин, П. Казаков тата ытти колхозник-платниксем çинчен хăйсен колхозĕнче те, юнашар колхозсенче те мухтаса калаççĕ.

С. ГОРЛАНОВ.

Вут хыптаракан авиабомбăсем тата пушарсене сÿнтересси

Вут хыптаракан авиабомбăсем тĕрлĕрен пулаççĕ. Вĕсем кăларакан пушарсемпе кĕрешес тесен, пирĕн çав авиабомбăсене мĕнрен тунине, вĕсен ăшне мĕнле çунакан япаласем тултарнине, çав япаласем мĕн тума пултарнине лайăх пĕлмелле. Урăхла каласан, çав бомбăсем ăшĕнчи япаласен химиллĕ составĕпе паллашмалла. Мĕншĕн тесен, пирĕн çав çунакан материалсене хирĕç сÿнтерекен материалсем кăларса тăратмалла. Çунакан материалăн свойствине сÿнтерекен материалăн свойстви çĕнтерме тивĕç.

Пушар сÿнтересси питех те пысăк ĕç, ăна пĕлсе тумалла.

Фугаснăй авиабомбăсем ăшне шартлатса çунакан тĕрлĕрен япаласем (тар, аммонал, мелинит, динамит т. ыт. те) тултараççĕ пулсан, фугаснăй бомбăсемпе тĕрлĕрен укрепленисене, çурт-йĕрсене аркатнă чухне усă кураççĕ пулсан, вут хыптаракан авиабомбăсем ăшне çуннă чухне пысăк хĕрÿллĕх паракан япаласем тултараççĕ.

Авиабомбăсем ăшне час-часах термит текен составпа тултараççĕ. Термит икĕ япала хутăшĕ пулса тăрать. Кунта тусан пек вĕтетнĕ алюминий порошокне 25 процент тата тимĕр тутăхне 75 процент яраççĕ. Çак япаласен йывăрăшĕсем пĕр пек мар. Вĕсене ахаль кăна хутăштарса тултарсан, алюминий порошокĕ, çăмăлскер, силленнĕ е кисреннĕ чухне, тимĕр тутăхĕнчен уйăрăлса çиелле пухăнса ларма пултарать. Çавăн пек ан пултăр тесе, икĕ япала хутăшĕ ăшне мĕнле те пулин çыпăçтаракан сухăрла япала (канифоль, кÿкĕрт, асфальт т. ыт. те) яраççĕ. Алюминий порошокĕпе тимĕр тутăхне çапла майпа цементланă хыççăн, пресс айне хурса чăмăртаса, чугун пек хытă касăксем хатĕрлеççĕ. Пресланă термита авиабомбăсем ăшне тултараççĕ. Пресра хытарнă термит кăпăшка термитран 3—4 хут ытларах вăхăт хушши çунса выртать.

Термитлă авиабомбăсен йывăрăшĕ 2,5 килограмран пуçласа 10 килограма çитет. Вĕсем 3—15 минута хушши çунса тăма пултараççĕ, çак вăхăтра вĕсем таврари япаласене вут хыптараççĕ, пушар кăлараççĕ. Çавăнпа та пирĕн, термитлă бомбăсем çавăн пек кĕске вăхăтрах пысăк сăтăр кÿме пултарнине шута илсе, вĕсене çийĕнчех, 1—2 минута хушшинчех, сÿнтерме хатĕр пулмалла.

Термитлă авиабомба сарăрах тĕслĕ çулăмпа, çăра мар шурă тĕтĕм кăларса çунать. Анчах термит çакăнпа мар паллă пулса тăрать. Таса термит ним çулăм кăлармасăр, кăмрăк пек çап-çутăн шăранса çунать. Сарăрах тĕслĕ çулăм вăл термитри тĕрлĕ газсем çуннинчен пулать, шурă тĕтĕм вара—термит çуннипе пулакан алюминий тутăхĕн вĕтĕ пайĕсенчен пулать.

Термитлă авиабомбăна акă мĕнрен палласа илме çăмăл: вăл ÿксенех малтанхи самантра унăн пуçĕнчи шăтăксенчен вăйлăн шăхăрса газсем тухаççĕ те сарă çулăмпа çунма тытăнаççĕ. Çунакан газсемпе пĕрлех тимĕрпе алюминин тата таса алюминин хĕрнĕ тĕпренчĕкĕсем хĕлхем пулса пур еннелле те вăйлăн вăркăнса тухса тăраççĕ. Унтан 20—30 секунда та иртмест, термитлă бомбăн тимĕр корпусĕ шăранса каять те алюминипе тимĕр тутăхĕн шлакĕ фонтан пек тапса тухать.

Термит çуннă чухне температура Цельси тăрăх 2.800 — 3.000 градуса çити хĕрсе çĕкленет. Çакăн пек температурăра тимĕр кăна мар, платина, ылттăн тата ытти нумай тĕрлĕ металсем (вольфрамсăр пуçне) ирĕлме пултараççĕ. Çавăнпа термитлă бомба çурт çине ÿксен, тÿрех шăтарса кĕмесен те, вăл кайран, ăна хăвăрт сиенсĕрлетмесен, пурпĕрех çурт çийĕнчи тимĕре е йывăçа шăрантарса е çунтарса кĕрет. Çакна шута илсе термитлă бомбăна ÿксессĕн çийĕнчех сиенсĕрлетме тăрăшмалла.

Термитлă бомбăсемсĕр пуçне тата электронлă е электронлă-термитлă авиабомбăсем пулаççĕ. Электрон хăй вăл кĕмĕл пек çутă металсен шăранчăкĕ. Ăна хатĕрлеме 92,7 процент магний, 6 процент алюминий тата кăштах цинк, марганец, тимĕр илеççĕ те пĕрле шăратаççĕ. Электрона 625—650 градус таран хĕрÿ пулсан вут тивет, çак температурăра вăл ирĕлет, хăй çуннă чухне 3000 градуса яхăн хĕрÿллĕх парать. Çунасса вăл лăпкăрах, шурăрах сенкер тĕслĕ çулăмпа, шур тĕтĕм кăларса çунать. Электрон çуннă чухне таврари япаласем çине шурă тусан сирпĕнет. Электронлă-термитлă бомбачи йывăрри те (50 кг.) 10 минутăран ытла çунмасть, пĕчĕккисем вара 2—3 минутăрах çунса пĕтеççĕ. Электрон термит çуннипе пулакан хĕрÿллĕхпе шăранса çунма тытăнать. Электронра магний мĕн чухлĕ ытларах, вăл çавăн чухлĕ хĕрÿллĕрех те хăвăртрах çунать.

Термитпа электрон тем пек пысăк хĕрÿллĕхпе çунсан та, вĕсене шикленмесĕрех сÿнтерме пулать. Фронт таврашĕнчи хуласенче пирĕн ĕççыннисем ку тĕлĕшпе пысăк хастарлăх кăтартса параççĕ. Вĕсем тăшман пăрахакан нумай тĕрлĕ авиабомбăсене çийĕнчех сÿнтерсе пырса, халăх пурлăхне пушарсенчен сыхласа хăвараççĕ.

Термитлă е электронлă авиабомбăсене шывпа та сÿнтерме пулать, анчах сахал шывпа кунта нимĕн те тума çук. Сахал шывпа усă мар, сиен кăна тума пулать. Сахал шыв пушара та, авиабомба чĕртнĕ вучаха та татах та вăйлăрах кăна чĕртет.

Çакă вăл мĕнрен килет-ха? Хими науки çак явленине çителĕклĕ таранах ăнлантарса панă. Сахаллăн илнĕ шыв хытă хĕрнĕ япала çине лексен, хăвăртрах пăс пулса каять. 1000 — 3000 градуслă вĕрире шыв пăсĕнчен икĕ тĕрлĕ уйрăм газ — кислородпа водород пулса тăраççĕ. Çак газсен хутăшĕ питĕ вăйлăн шартлатса çунать, температурăна татах та ытларах ÿстерет.

Çунакан термитлă е электронлă бомбăсем çине сахал шыв сапсан та çав явленийех пулса иртет. Сахал шывран взрыв тăвакан газсем пулса тăраççĕ те, вĕсем бомбăсен çулăмне татах та ытларах хăватлантараççĕ. Çавăнпа та термитлă е электронлă бомбăсене шывпа сÿнтерес пулсан, шыва пĕр тăрукках нумайăн сапмалла.

Час-часах авиабомбăсем ăшне термитпа пĕрле е, хăйне уйрăмăн таса шывран та çăмăл туртакан, кислородпа пит те хăвăрттăн пĕрлешекен натрий е калий металсем тултараççĕ. Çак металсем шывра хăвăртрах, чĕртмесĕрех çунма тытăнаççĕ, шывран водород ятлă газа хăваласа кăлараççĕ, пит хаяррăн шартлатса, пур еннелле те вут-кăвар сирпĕтсе çунма тытăнаççĕ. Натрипе калий тултарнă авиабомбăсене сÿнтернĕ чухне таса шывпа пачах та усă курма юрамасть, çакă вăл питех те хăрушă.

Пур йышши çунакан япаласемпе тултарнă авиабомбăсене сÿнтернĕ чухне те чи малтан хăйăрпа, кĕлпе, тăмпа, тÿсе вĕтетнĕ мелпа, маргельпе усă курма хушаççĕ. Ку материалсем йÿнĕ, вĕсене яланах ал айĕнче тупма пулать, вĕсем пысăк хĕрÿллĕхе те йывăррăн паранаççĕ, вĕсенчен пĕринчен те термит е электрон хĕрÿллĕхĕнче пăс пулмасть.

Мелпа кĕлрен пысăк хĕрÿллĕхре углекислый газ тата сÿнмен известь пулса тухать. Çакăн пек реакци пулса иртнĕ чухне мелпа кĕл питĕ нумай хĕрÿллĕх çăтаççĕ, çунакан термита сивĕтеççĕ. Мелран уйрăлса тухакан сÿнмен известь кирек мĕнле материалран та йывăр шăранакан япала пулса тăрать. Ăна шăратма хăйăра шăратма каякан хĕрÿллĕхрен икĕ хут ытларах хĕрÿллĕх кирлĕ. Çавăнпа мел тата ытти акшар чул йышши минералсем (доломит, мрамор, кальцит) чи вирлĕ вут-çулăма сÿнтерекен материалсем пулса тăраççĕ.

Çавăнпа та çурт-йĕр таврашĕнче, фабрикăсенче, заводсенче, шывсăр пуçне, çÿлте кăтартнă материалсене — хăйăр, кĕл, мел, тăм, порошок тунă акшар чул, сÿнмен известь çителĕклĕ таран тытмалла. Вĕсене усрама йывăрах мар, — ещĕксенче, каткасенче, михĕсенче, витресенче тытма пулать, е çурт çывăхнерех типĕ çĕре купаласа хума та юрать.

Авиабомбăсене сÿнтерме кирлĕ ытти хатĕрсем те яланах ал айĕнче пулмалла: кĕреçе, алса, авиабомбăн вăйлă çулăмĕнчен хÿтленмелли тимĕр-шăвăç питлĕх, витресем т. ыт. те.

Вут чĕртекен авиабомбăна сÿнтерме пынă чухне, пĕр алăпа шăвăç питлĕхе тытса пит-куçа хÿтлемелле, тепĕр алăпа хăйăр, мел е ытти, çавăн пек сÿнтермелли япаласем тултарнă михĕ е витре тытмалла. Вара вут-кăвар çывăхнех утса пымалла та хăйăра е кĕле çуннă тĕлех сапмалла. Паллах, çунакан авиабомбăна урăх çĕре, хăрушсăртарах çĕре илсе пăрахма май пулсан, ăна çавăн пек илсе пăрахмалла кăна. Ку тĕлĕшпе Мускав хулинчи пионерсемех те паха тĕслĕхсем кăтартса параççĕ. Вĕсен хушшинче алса тăхăнса ала вĕççĕнех темиçешер бомба сиенсĕрлетнисем те пур.

Вут хыптаракан авиабомбăсене (ку шута натрий е калий тултарнисем кĕмеççĕ) шывпа та сÿнтерме пулать терĕмĕр. Анчах шыва кун пек чухне чылай вăйлăн тапса тăракан насосран сирпĕтмелле. Çакна валли ятарласа тунă автонасоссем, гидропультсем пулаççĕ.

Гидропульт вăл пысăк мар. Ăна пĕр çын та йăтма пултарать. Çакăн йышши насосăн пырши вĕçне шыва хыттăн пĕрĕхтерекен пульверизатор лартаççĕ. Йĕритавра 15 метр таран çулăм сапаласа çунакан авиабомбăна та гидропультпа çăмăлах сÿнтерме пулать. Кун пек чухне вут-кăвар çине шыва татти-сыпписĕр сапса тăмалла. Çапла майпа сапнă шывран пăс пулассине чарсах пыма пулать.

Ахаль шыв çине 45 процента яхăн аммофос ятлă порошока ярса ирĕлтерсен, эпир «А» ятлă ирĕлчĕк тăватпăр. Çак составпа пур тĕрлĕ авиабомбăсене те (çак шутах натрий тата калий тултарнисем те кĕреççĕ) сÿнтерме пултаратпăр. «А» состав сивĕре те шăнмасть, металсем çине ÿксен вĕсене те пăсмасть. Сÿнтернĕ чухне вăл çунакан материал айне сăрхăнса кĕрет те, ăна çунма памасть. «А» состав сăнаса тĕрĕсленĕ питĕ лайăх состав, анчах вăл хаклă япала. Аммофос тăварĕ çĕре фосфорпа тата азотпа пуянлатакан тăвар, унран нашатыр спирчĕн шăрши кĕрет.

Тăшман йывăçран тунă çуртсем çине, тырпул çине, вăрмансем çине час-часах фосфор тултарнă авиабомбăсем пăрахать. Фосфорпа тултарнă авиабомбăсем вăйлăн шартлатса çурăлаççĕ те фосфор тĕпренчĕкĕсем 30—50 метр таран аякалла сирпĕнсе, пит пысăк лаптăкра пушар кăларма пултараççĕ. Тивсе кайнă фосфор шур тĕтĕм кăларса, çутта пĕтĕмпех хупласа çунать.

Фосфорлă авиабомбăсене сÿнтернĕ чухне противогаз тăхăнса ĕçлеççĕ. Фосфорлă авиабомбăсене сÿнтермелли ятарласа тунă «К» ятлă состав пур. Пĕр литр шывра 100—150 грама яхăн ешĕл-шенкер (медный купорос) ярса ирĕлтерсен, эпир «К» ирĕлчĕк текен состава хатĕрлеме пултаратпăр. Çав ирĕлчĕк фосфор çине лексен, çунакан фосфор çинче таса пăхăр шăранса, фосфор катăкĕсене çÿхе сийпе витсе хурать; çапла вара çунакан фосфор патне сывлăш кĕрейми пулать. Паллах, фосфор сывлăшсăр çунаймасть.

Термитлă, электронлă, фосфорлă авиабомбăсемсĕр пуçне, тата ытти çавăн йышши çунакан япаласем (çунакан çусем) тултарнă авиабомбăсем пулаççĕ. Ун пек бомбăсене сÿнтернĕ çĕрте пуринчен ытларах типĕ хăйăрпа усă кураççĕ.

Вут хыптаракан авиабомбăсене сÿнтерес ĕçре пирĕн теориллĕ пĕлÿсем ÿссе пынипе пĕрлех, практикăллă опытсем те пуянлансах пыраççĕ. Çав пĕлÿсемпе опытсене лайăх вĕренсе алла илсен, эпир тăшманăн вут хыптаракан авиабомбисене хирĕç хăюллăн та шанчăклăн кĕрешме пултаратпăр.

С. ВАСИЛЬЕВ.

Нейтралитет ҫинчен калакан закона улӑштарасси пирки тунӑ законопроект

НЬЮ-ИОРК, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, сенатор демократ Мак Келлер (Тоннесси штачӗ) нейтралитет ҫинчен калан закона, Америка суднисене вӑрҫӑ пыракан зонӑсене кӗме чараканскерне, улӑштарма палӑртакан законопроект тӑратнӑ. Ҫав законопроекта Рузвельт ырланипе тӑратни халӗ паллӑ мар-ха, тесе пӗлтерет корреспондент. Анчах ҫакӑ паллӑ, сентябрӗн 23-мӗшӗнче Рузвельт нейтралитет ҫинчен калакан закона пӑхса тухма кирли ҫинчен тухса каланӑ.

Ассошиэйтед пресс агентстви ҫапла пӗлтерет: правительствӑн нумай представителӗсем Рузвельта конгресран нейтралитет ҫинчен калакан законри уйрӑм статьясене — Америка суднисене вӑрҫа хутшӑннӑ державӑсен тывӗсем ҫине кӗме чаракан статьясене улӑштармашкӑн ыйтма сӗнеҫҫӗ. Ҫак сӗнӗве хӳтлесе, сӑмахран, сенатри ютҫӗршыв ӗҫӗсен коммиссийӗн председателӗ Конноэлли тухса каланӑ. Сенатри республиканецсен лидерӗн помощникӗ Остин пичет представителӗсемпе калаҫнӑ чухне, нейтралитет ҫинчен калакан закона пӗтӗмӗшпех улӑштарма кирли ҫинчен ҫине тӑрсах каланӑ.

Ҫавӑн пекех Америкӑри чылай хаҫатсем те нейтралитет ҫинчен калакан закона пӗтӗмӗшпех улӑштарассишӗн ҫине тӑраҫҫӗ. «Нью-Йорк геральд трибюн» тата «Балтимор сен» хаҫатсем, нейтралитет ҫинчен калакан закона Америка ҫӗршывне хӑрушсӑрлӑхра тытас ӗҫ пӑрахӑҫа кӑларнӑ, тесе пӗлтернӗ, вӗсем ҫав закона улӑштарма ыйтаҫҫӗ. «Нью-Йорк таймс» хаҫатра Америка обществин нумай тӗрлӗ ушкӑнӗсенчи представительсем, ҫав шутрах паллӑ деятельсем те, пӗрле пухӑнса 1.100 ҫын алӑ пуснӑ заявлени ячӗпе уйрӑм страница туса пичетлесе кӑларнӑ. Заявлени авторӗсем США-на Германие хирӗҫ халех вӑрҫӑ пуҫарма чӗнеҫҫӗ. Хаҫатра Рузвельт посланийӗн текстне пичетлесе кӑларнӑ, унта ҫапла каланӑ: «Эсир вӑрҫӑ пуҫарма ыйтса, ҫакӑ вӑл хальхи вӑхӑтра мӗншӗн кирлине ӑнлантарса парсан, сирӗн йӗри-тавра США-ри мӗнпур халӑх пӗтӗҫессине эпир шанса тӑратпӑр» — тенӗ.

Германири лару-тӑру

БЕРН, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Германирен килсе тӑракан сведенисем унта продовольстви тӗлӗшӗнчен пысӑк йывӑрлӑхсем пулса тӑни ҫинчен, халӑх ытларах та ытларах тарӑхма тытӑнни ҫинчен калаҫҫӗ. «Берлинер локальанцейгер» хаҫат, карточкӑсем тӑрӑх тивекен ҫӗрулмине сентябрь уйӑхӗн вӗҫне ҫитиччен памаҫҫӗ, тесе пӗлтерет. «Фелькишер беобахтер» хаҫат халӑха «ҫӗрулмине шуратмасӑр пӗҫерсе ҫиме» сӗнет.

Сентябрӗн 22-мӗшӗнче Германире октябрӗн 19-мӗшӗччен пурӑнмаллах ҫӗнӗ продовольстви карточкисем панӑ, вӗсенче ҫу памалли нормӑна чылай чакарнӑ. Сыр пама пачах пӑрахнӑ. «Франкфуртер цейтунг» хаҫатра ҫырнӑ тӑрӑх, лапша, кӗрпе памалли нормӑсене ҫуррине яхӑн—250 грамран 125 грама ҫити чакарнӑ.

Выҫӑ пурӑнмалли пайоксене пула спекуляци ӳсет тата продовольстви карточкисем тӗлӗшпе улталасси нумайланса пырать. Суя карточкӑсем тӑвассине чарас шутпа влаҫсем карточкӑсем ҫине уйрӑм паллӑсем лартса пама тытӑннӑ. Халӗ пӗтӗм Германире продовольствипе спекуляци тӑвакансене массӑллӑн тыта-тыта арестлеҫҫӗ, суд тӑваҫҫӗ. Нумай пулмасть хаҫатсенче продуктсемпе спекуляци тӑвакансене вӗлермелле тӑвасси ҫинчен калакан закон пичетленсе тухнӑ. Анчах та вӑрттӑн суту-илӳ тӑвасси пур-пӗрех вӑйланса пырать. «Нью-Йорк таймс» хаҫат пӗлтернӗ тӑрӑх, Берлинра строительнӑй фирмӑсенчен пӗрин хуҫине рабочисен ултавлӑ списокӗ тӑрӑх ытлашши карточкӑсем илнӗшӗн суда панӑ. Ҫав карточкӑсем тӑрӑх илнӗ аш-какайпа ҫӑва вӑл вӑрттӑн сутса тӑнӑ. «Нахтаусгабе» хаҫат ҫак кунсенче Лейпцигри «маргаринлӑ процесс» ҫинчен пӗлтернӗ. Унта ҫусемпе, уйрӑмах маргаринпа, спекуляци тунӑшӑн 350 ҫынна суда панӑ.

Продовольстви ҫитсе пыман пирки тата снабженине ҫӗнӗрен те ҫӗнӗрен чакарса пынӑ пирки, Германири халӑх хытӑ тарӑхать. Ҫакӑн ҫинчен Германири ертсе пыракан ушкӑнсенче те уҫӑнах калаҫма тытӑннӑ. «Фелькишер беобахтер» хаҫат пӗлтернӗ тӑрӑх, нацистсен пропаганда ыйтӑвӗсене ертсе пырас тӗлӗшпе ӗҫлекен деятелӗсен Венӑра ҫак кунсенче пулса иртнӗ канашлӑвӗнче тухса калакансенчен нумайӗшӗсем халӑх тарӑхӑвӗ ӳссе пынине тӳррӗмӗнех кӑтартса панӑ.

Фашистла влаҫсем халӑха ытларах та ытларах терроргласа пыраҫҫӗ. Пресса кулленех судсемпе вӗлернисем ҫинчен калакан пӗлтерӳсемпе тулса пырать. Нумаях пулмасть «Нахтаусгабе» хаҫат Ганс Киша, Артур Хелера, Николаус Иогана, Вилли Ганнеса, Фридрих Штельвага ҫурт-йӗре тӗттӗмлетмелли правилӑсене темиҫе хутчен те пӑснӑшӑн вӗлермелле приговор йышӑнни ҫинчен пӗлтерсе пичетленӗ. Ютҫӗршывсенчен паракан радиопередачӑсене итленӗшӗн тата вӗсене халӑх хушшинче сарнӑшӑн айӑпласа вӗлермелле тунӑ ҫынсен списокӗсем хаҫатсенче тӑтӑшах пичетленсе тухаҫҫӗ.

Мӗнпур Германире юлашки вӑхӑтра саботаж пулни ҫинчен калакан фактсем нумайланчӗҫ. Пристаньсемпе вокзалсенчи багаж хумалли вырӑнсенче час-часах взрывсем пулаҫҫӗ, ҫавӑн пирки Германири влаҫсем ҫавӑн пек «сӑтӑрла ӗҫсемшӗн» айӑпласси ҫинчен халӑха пичет урлӑ пӗлтернӗ. «Нахтаусгабе» хаҫат пӗлтернӗ тӑрӑх, нумаях пулмасть Германире Лертов вокзалӗпе Фридрихштрассе вокзалӗ хушшинче «паллӑ мар сӑлтавсене пула» чугунҫул ҫинчен поезд сиксе кайнӑ. 600 метр тӑршшӗнче ҫул пӑсӑлса юлнӑ, вокзалсем хушшинчи линине темиҫе талӑкла пӳлсе хунӑ.

Англипе Совет Союзӗнчи профсоюзсен пӗрремӗш конференцине хатӗрленеҫҫӗ

ЛОНДОН, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви ҫапла пӗлтерет: официаллӑ сведенисем илнӗ тӑрӑх, хальхи вӑхӑтра тред-юнионсен конгресӗн тата Профсоюзсен Пӗтӗм Союзри Центральнӑй Совечӗн представителӗсен пӗрремӗш конференцине хатӗрленес ӗҫ пырать, вӑл конференци Мускавра пухӑнмалла. Англири тред-юнионсен делегачӗсем пулса конференцине тред-юнионсен Конгресӗн председателӗ Уолстенкрофт, Конгресӑн генеральнӑй секретарӗ Ситрин, Аллон, Конли тата Гаррисон килеҫҫӗ.

ССР Союзӗн, США-н тата Великобританин Мускавра пулакан канашлӑвне хутшӑнакан Америкӑпа Англи делегацийӗсен составӗ ҫинчен

ССР Союзӗн, США-н тата Великобританин Мускавра пулакан канашлӑвне хутшӑнакан Америка делегацин членӗ пулма США правительстви генерал-майор Д. Брэтт вырӑнне Е. Чаней генерал-майора уйӑрнӑ.

ССР Союзӗн, США-н тата Великобританин Мускавра пулакан канашлӑвне хутшӑнакан Англи делегацийӗн составне Великобритани правительстви ҫӗнӗрен А. Родакдо сэра кӗртнӗ (авиаци промышленноҫӗн министерстви).

США-ра пурӑнакан славянсем хушшинче Совет Союзӗпе пӗр шухӑшлӑ пулнин движенийӗ

НЬЮ-ИОРК, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). США-ра вырӑс чӗлхипе тухса тӑракан хаҫатсем США-ра пурӑнакан славянсем хушшинчи ССР Союзӗпе пӗр шухӑшлӑ пулнин движенийӗ ҫинчен пӗлтереҫҫӗ. «Новое русское слово» хаҫат ҫапла пӗлтерет: США-ри славянсен чи пысӑк организацийӗсенчен пӗри—священник Стефан Варзалий ертсе пыракан «Карпат украинецӗсен союзӗ» славянсен пӗрлӗхӗшӗн шанчӑклӑн тӑни ҫинчен чаплӑн пӗлтернӗ. Хӑйсен заявленинче: Совет Союзӗ татӑклӑн ҫӗнтерессине эпир ҫирӗппӗн шанса тӑратпӑр, тесе ҫырнӑ.

«Русский голос» хаҫат пӗлтернӗ тӑрӑх, «Америкӑри славянсен конгресӗ» ноябрӗн 21-мӗшпе 23-мӗш хушшинче Америкӑра пурӑнакан славянсен съездне пухать, ҫав конгресс хӑй Совет Союзӗпе Англине пулӑшу парас политика майлӑ тӑни ҫинчен пӗлтернӗ. Конгресс фашистла Германие пӗтӗмпех ҫӗмӗрсе тӑкма Америкӑри славянсене пӗрлешме чӗнет.

Франци патриочӗсен сасси

БЕРН, сентябрӗн 26-мӗш. Францире патриотсен «Ӗҫ» ятлӑ ҫӗнӗ радиостанцийӗ ӗҫлеме тытӑннӑ, вӑл кашни ҫӗрлех Францири ӗҫҫыннисене тӗрлӗрен хыпарсем пӗлтерет. Ҫак радиостанцин передачисем ҫакна кӑтартса параҫҫӗ: Франци патриочӗсене хирӗҫ пыракан тискер террора пӑхмасӑрах, Франци халӑхӗ хирӗҫ тӑрасси ӳссе тата ытларах та ытларах организованно пулса пырать.

«Ӗҫ» ятлӑ радиостанци французсене чӗнсе ҫапла калать: «Нимӗҫсене валли ҫар материалӗсене кӑларса пынӑ чухне саботаж тӑвӑр, предприятисен производствине кирек мӗнле майсемпе те чакарса пырӑр, боеприпассене ӑсатассине чӑрмантарӑр, машинӑсене, станоксене тата оборудованине ҫӗмӗрӗр».

Радиостанци нимӗҫсене хирӗҫ тӑрассине мӗнле организацилемелли, антифашистла листовкӑсемпе лозунгсене мӗнле сарасси ҫинчен каласа парать. Пӗр листовкӑра ҫапла калать: «Петэн тӗрмисем пирӗн юлташсемпе тулса ларнӑ. Эпир гестапопа Гитлер салтакӗсене хирӗҫ кӑна мар, Дарлан полицине хирӗҫ те кӗрешмелле. Пирӗн асӑрханулла пулмалла. Хирӗҫ тӑрассин вӑрттӑн комитечӗсене организацилӗр. Захватчиксене Францирен хӑваласа кӑларма пӗрлешер. Французсем, хӑюлланӑр! Ҫӑлӑнас сехет ҫывхарать».

Францин Национальнӑй Комитечӗн составӗ

ЛОНДОН, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви ҫапла пӗлтерет: Лондонра Францин де Голль генерал тунӑ Национальнӑй Комитетӑн составӗ ҫинчен пӗлтернӗ. Комитет тӑхӑр членран е комиссартан тӑрать, вӗсем хушшинче обязанноҫсене ҫакнашкал уйӑрса тухнӑ: Комитет председателӗ — генерал де Голль, Плеван — экономика, колони тата финанс ӗҫӗсене, Жан — тулашри ӗҫсене, генерал Жантийом — ҫар ӗҫӗсене, вице-адмирал Мюзилье — ҫар тата суту-илӳ флочӗсен ӗҫӗсене, профессор Кассэн—юстиципе халӑха вӗрентес ӗҫсене, Дьетельм — шалти ӗҫсен, ӗҫлев тата информаци ыйтӑвӗсене, майор Калэн — авиаци ӗҫӗсене ертсе пыраҫҫӗ, капитан Тьери Ларжанье — комитетӑн халлӗхе нимӗнле ӗҫ те паман членӗ.

Кунсӑр пуҫне ҫакӑн пек вырӑнсем панӑ: ӗҫлев ыйтӑвӗсем тӑрӑх ӗҫлекен директора Ока лартнӑ, экономика ӗҫӗсем тӗлӗшпе директора Тана лартнӑ. Комитет членне Плевена граждӑнла ӗҫсене ертсе пыракан учрежденисен ӗҫне йӗркелесе пыма полномочи панӑ.

Польшӑра католиксен чиркӳне хӗсӗрлеҫҫӗ

НЬЮ-ИОРК, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентствин Берлинри корреспонденчӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, Бромберг хулинчи (Польша) халӑхпа духовенство Германи влаҫӗсене хирӗҫ тӑнӑшӑн костельсенче хорсем юрлассине тата католикла чиркӳсен организацийӗсене чарса лартнӑ.

Англипе Германи хушшинчи вӑрҫӑ

ЛОНДОН, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Англин авиаци министерстви кӑларнӑ коммюникере ҫапла каланӑ: Ҫанталӑк начар тӑнӑ пулсан та, сентябрӗн 24-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле Англи самолечӗсем противник суднисем ҫине тапӑннӑ. Англин ҫыранри оборона бомбардировщикӗсем Норвеги ҫыранӗ патӗнче противникӑн пысӑк суднине атакӑланӑ.

Англин Донкерк районӗнче ҫапӑҫакан истребителӗсем противникӑн миннӑй тральщикне тупӑсемпе минометсенчен пенӗ.

ЛОНДОН, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Англин авиаци министерстви кӑларнӑ коммюникере ҫапла каланӑ: сентябрӗн 26-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле противникӑн пӗччен самолечӗ Англин хӗвелтухӑҫ ҫыранӗ ҫине бомбӑсем пӑрахнӑ, анчах нимӗнле сиен те тӑвайман.

Америка пичечӗ Болгарири лару-тӑру ҫинчен

НЬЮ-ИОРК, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). «Чикаго дейли ньюс» хаҫатӑн Анкарари корреспонденчӗ Болгарире Гитлера хирӗҫле шухӑш-кӑмӑлсем ӳссе пыни ҫинчен пӗлтерет. Корреспондент дипломатиллӗ источниксем ҫине кӑтартса, ҫапла палӑртать: нимӗҫсем, Болгарине пӗтӗмпех пӑхӑнтарас тата тӗрӗслӗхе пытарса тӑрас тесе, «вырӑс парашютисчӗсем» ҫинчен суя хыпарсем сараҫҫӗ. Ҫӗршывра Германие хирӗҫле шухӑш-кӑмӑлсем ӳссе пыраҫҫӗ тата Германин тискер ӗҫне ответлесе халӑх Германие хирӗҫле саботажсем тӑвать. Софире казармӑсене вут тӗртсе ҫунтарни, хӑшпӗр районсенче тӗштырӑ запасне т. ыт ҫунтарни паллӑ ӗнтӗ, тесе ҫырать хаҫат малалла. Правительствӑна хытӑ критиклеҫҫӗ, ҫавӑнпа Болгарин шалти ӗҫсен министерстви пур служащисене те: ҫавӑн пек критикленӗшӗн тата Болгари правительстви тӗнӗл держависемпе «пӗрле ӗҫлесе пынипе» кӑмӑлсӑр пулнишӗн уйрӑмах хытӑ айӑпламалла пулать, тесе асӑрхаттарнӑ.

Софирен ҫапла пӗлтереҫҫӗ: чарса лартнӑ организацисемпе ҫыхӑну тытса тӑнӑшӑн тата «государствӑна хирӗҫле идейӗсене» пропагандӑланӑшӑн ӗҫрен кӑларма тивӗҫлӗ ҫынсен списокӗсене тӑратма чугунҫулсен министерстви мӗнпур службӑсем тӑрӑх приказ панӑ та ӗнтӗ.

Хорватири фашистла террор

НЬЮ-ИОРК, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Ассошиэйтед пресс агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Загребра, телефон станцине взрыв туса аркатас ӗҫе организацилеме хӗтӗртсе пынӑшӑн айӑпласа, 50 ҫынна вӗлерни ҫинчен официаллӑ пӗлтерӳ панӑ.

Юлашки виҫӗ эрне хушшинче Хорватире хорватсен паллӑ деятелӗсене ҫака-ҫака вӗлернӗ е тӗрмене хупнӑ. Загребра Хорватири хресченсен партин руководителӗсене Рудольф Герцема, Смолян доктора тата Мирослава вӗлернӗ. Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсенче паллӑ пулса тӑракан скульптора—Иван Местровича, халӑх сывлӑхне сыхлас тӗлӗшпе ӗҫлекен паллӑ специалиста—Стампар доктора Загреб ҫывӑхӗнчи Керестинец районӗнчи тӗрмене хупнӑ, хресченсен партин вырӑнти деятелӗсене 180 ҫынна персе пӑрахнӑ, ҫав партин членӗсене 2 пин ҫынна яхӑн тӗрмене хупнӑ.

Германин ҫар лагерӗнчен тухса тарни

НЬЮ-ИОРК, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Оверсис ньюс агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Штутгарт патӗнчи ҫар лагерӗнчен тарса тухнӑ 48 нимӗҫ темиҫе кун каярах Женева хулине пынӑ. Ҫав ҫынсем каласа панӑ тӑрӑх, Швейцарипе Германи хушшинчи чикӗре Шеффгаузенре итальянецсен чикӗри хуралӗ вӗсене тытса чарма хӑтланнӑ. Германин чикӗри хурал чаҫӗсене, вӗсем хатӗрлесе ҫитменнине тата снаряжени ҫителӗклӗ пулманнине пӑхмасӑрах, хӗвелтухӑҫ фронтне ӑсатнӑ та, вӗсен вырӑнне итальянецсене тӑратнӑ.

Фашистла вӑрӑ-хурахсенчен асап тӳснӗ Ельня районӗнчи халӑха пулӑшни

ЕЛЬНЯ, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Фашистла пусмӑрҫӑсенчен ҫӑлса кӑларнӑ Ельня тата ун таврашӗнчи ялсенче пурнӑҫа йӗркелесе ярас ӗҫсем пыраҫҫӗ. Тырпулсене уйхиртен пухса кӗртеҫҫӗ, кӗрхи тырӑсем акаҫҫӗ, ҫурт-йӗрсене хӗллене хатӗрлеҫҫӗ.

Ӗҫҫынни депутачӗсен Смоленск область Совечӗн исполкомӗ фашистла варварсем ҫӗмӗрсе пӗтернипе инкек курнӑ Ельня районӗнчи ӗҫҫыннисене пулӑшу парас ыйтупа ятарласа решени йышӑннӑ. Колхозниксене строительство валли укҫасӑрах вӑрман параҫҫӗ. Ӑшӑ тумтирсем, урана тӑхӑнмалли япаласем тата учебниксем туянма укҫа уйӑрса панӑ. Ельня хулинче столовӑй, больница уҫаҫҫӗ тата продовольствипе промышленность таварӗсене сутас ӗҫе организацилеҫҫӗ. Ҫавӑн пекех, районра атӑ-пушмак тата тумтирсем ҫӗлемелли мастерскойсем тӑваҫҫӗ.

Ельня райисполкомне область бюджетӗнчен хулари ҫуртсене, мунчасене юсама укҫа уйӑрса панӑ. Ҫӗрпӳртсенче пурӑнакан колхозниксем кӳрӗш ялсенче ҫӗмӗрӗлмесӗр юлнӑ ҫуртсене пурӑнма куҫаҫҫӗ.

Фашистсем юханшыв урлӑ каҫайман

КӐНТӐР-ХӖВЕЛАНӐҪ ЕНЕ, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). Кӗҫӗн лейтенантӑн Павлов юлташӑн подразделенийӗ оборона тума Д. юханшывӗн хӗррине вырнаҫнӑ. Тепӗр кунне ирпе Павлов юлташ хӳтлекен участок ҫине тӑшман бомбӑсем вӑйлӑн пӑрахнӑ тата орудисемпе минометсенчен пенӗ. Пирӗн войскӑсем хирӗҫ тӑма пултараймаҫҫӗ тесе шутласа, противник юханшыв урлӑ каҫма тытӑннӑ. Фашистсен пехотине лартнӑ резина лодкӑсем тепӗр енчи ҫыранран тухнӑ та, Павлов юлташӑн окопсене вырнаҫнӑ подразделенийӗ тӑнӑ вырӑналла пынӑ. Фашистсене ҫыран патне ҫывхарма май панӑ та, Павлов юлташ, хӑй аманнине пӑхмасӑрах, станковӑй пулемет умне тӑрса кӗтмен ҫӗртен противник ҫине пеме тытӑннӑ. Вӑл тӗл персе противникӑн темиҫе вуншар салтакӗпе офицерне пӗтерсе тӑкнӑ. Кӗҫӗн лейтенант юнне юхтарнӑ, подкреплени килсе ҫитичченех фашистсене персе тӑнӑ.

Противник юханшыв урлӑ каҫайман.

Лейтенант **КИРИЛЛОВ**.

Моряк-артиллеристсен тӗл пырса тивекен залпӗсем

ХӖРЛӖ ЯЛАВЛӐ БАЛТИКА ФЛОЧӖ, сентябрӗн 26-мӗш. (ТАСС). «С» миноносец артиллерисчӗсем тӗл персе тивреҫҫӗ. Тӗп калибртан икӗ хутчен кӑларса янӑ залппа нимӗҫсен пысӑк чаҫӗн штабӗ вырнаҫнӑ ҫурта сирпӗтсе янӑ.

Тепӗр кунне батарея тӑшманӑн бензинохранилищине ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Х. пункт патне пыракан тӑшман танкӗсене моряк-артиллеристсем каялла чакарнӑ.

Нимӗҫсем карапа пеме тытӑннӑ. Пирӗн разведка тӑшман батарейи ӑҫта тӑни ҫинчен пӗлтернӗ. Балтиецсем тӑватӑ хутчен залп панӑ та, фашистсен орудийӗсене пӗтерсе тӑкнӑ.

Миноносец артиллерисчӗсене тӗл пенӗшӗн соединени командованийӗ тав тунӑ.

—о—

Оборона темипе ҫырнӑ ҫӗнӗ кӗнекесем

М. Н. Данилов-Чалдун. «Ҫӑлтӑрлӑ ҫӗлӗк». 3 пайлӑ 6 картинӑллӑ пьеса. Чӑвашсен Государство издательстви. Шупашкар. 1941 ҫ.

«Ҫӑлтӑрлӑ ҫӗлӗк» — ачасем валли ҫырнӑ пьеса. Пьесӑра автор граждӑн вӑрҫи вӑхӑтӗнче пулса иртнӗ паттӑрлӑ ӗҫсене, вӑл вӑхӑтра чухӑнсен ачисем мӗнле майпа ҫапӑҫӑва хутшӑнса, усӑллӑ та пысӑк ӗҫсем тунине кӑтартса парать.

Пьесӑри тӗп геройсем—Энтрипе Усов.

«Боевые песни» (вырӑсла). Массӑллӑ-оборонӑллӑ юрӑсен сборникӗ Чӑвашгосиздат. 1941 ҫ.

Сборнике Э. Потье, В. И. Лебедев-Кумач, А. Сурков, М. Голодный, М. Исаковский, М. Рудерман, М. Рыльский, А. Безыменский, Долматовский т. ыт. поэтсен массӑллӑ-оборонӑллӑ юррисем кӗнӗ.

Ответлӑ редактор **В. Я. ЯКОВЛЕВ.**

СИГНАЛ

(КАЛАВ)

Ун чух Германи фашисчӗсем пирӗн ҫӗршыв ҫине тапӑннӑранпа эрне ҫеҫ иртнӗ-ха.

...Пӗтӗмпех калаҫса татӑлнӑччӗ. Калаҫӑвӑн вӗҫне Гришко мучи хӑй те, кӳршӗ ҫыннисем те лайӑх илтрӗҫ.

— ...е ху пырӑн унта. Тулькке нимӗҫсем яла кӗрсе вырнаҫсанах хыпар пирӗн отряда ҫиттӗр, — тесе хӑварчӗ халӗ ҫеҫ чӑмӑртанма ӗлкӗрнӗ партизансен отрячӗн командирӗ Тарас Дементьевич Грач хӑйӗн арӑмне, ялтан тухса каяс умӗн.

Кӑнтӑрла тӗлнелле укӑлчаран нимӗҫ мотоциклисчӗсен колонни курӑнчӗ. Фашистсем пӗр самантра яла йӗри-тавра хупӑрласа илчӗҫ.

Вара украинецсен юр пек шурӑ ҫурчӗсем умӗпе, пиҫме пуҫланӑ чие сачӗсем хушшипе нимӗҫ салтакӗсем хуҫалла уткаласа ҫӳреме тытӑнчӗҫ. Ялта хӑйсемшӗн нимӗнле хӑрушлӑх та ҫуккине пӗлсе ҫитсен, халиччен курӑнман капитанпа обер-лейтенант та урама тухрӗҫ.

— Ну-с! — терӗ качча пек темшӗн ярапаллӑ пиҫсиххи ҫыхса янӑ капитан. — Пуҫтаратпӑр пулӗ пуху. Ҫӗнӗ йӗрке ҫинчен сӑмах тухса калас... Хайль!

— Хайль! — тавӑрчӗ лейтенант. — Пуху пуҫтарма пулать. Эсир сӑмах калама хатӗрленӗр. Эпир наччас...

Пӗр-ик сехет иртсен колхоз полевочӗ Гришко мучин ҫурчӗ умне, майдана стариксемпе карчӑксене хӑваласа пуҫтарчӗҫ. Гришко мучин те тухас пулчӗ. Вӑл шап-шурӑ пуҫне усрӗ те хурал сарайӗн юпи ҫумне таянса тӑчӗ, чӗлӗмне тивертрӗ.

— Ну-с! — пуҫларӗ капитан хӑйӗн сӑмахне. — Мӗнле пурӑнатпӑр, халӑх?

Вӑл пӗр вӑхӑта колхозниксем хӑйне хирӗҫ мӗн каласса кӗтсе тӑчӗ. Лешсем нимӗн те шарламаннине кура сасартӑк чӗрре кӗме пуҫларӗ.

— Калаҫасшӑн мар-и? Ӑҫта сирӗн ҫамрӑксем? Вӑйпитти ҫынсем?

Каллех никам та нимӗн те чӗнмерӗ.

Капитан тӳрех хӑй ҫывӑхнерех тӑракан Гришко мучи патне сиксе ӳкрӗ.

— Эсӗ! Ӑҫта кайса пӗтнӗ санӑн ывӑлусем?

Гришко мучи куҫ харши айӗпе капитан енне, унтан хӑй пекех ватӑ карчӑксемпе стариксем ҫине пӑхса илчӗ те вӗсен хушшинче Тарас Дементьевичӑн арӑмӗ ҫуккине кура, пуҫне сӗклерӗ.

«Нумаях ашкӑнаймӑр, — тесе шутларӗ вӑл хӑй ӑшӗнче. — Праски халиччен ҫитрӗ те пулӗ партизансем патне».

— Манӑн ывӑлсем-и? Ҫук манӑн ывӑлсем, тӑлӑх-турат эпӗ.

Капитан каллех колхозниксем еннелле ҫаврӑнчӗ:

—Тӗрӗс калать-и вӑл?

— Суять! — хыттӑн янӑраса карӗ сасартӑк ҫынсем хушшинчен хӗрарӑм сасси.

Гришко мучи сасӑ еннелле ҫаврӑнчӗ те кӑвакарса карӗ. Праски, Тарас Дементьевич арӑмӗ! Фашистсем яла килни ҫинчен партизансене пӗлтерме мар, ҫынсене сутма тытӑнчӗ-ши вара вӑл? Ара, ялтан вӑрттӑн тухса кайма хӑтланса ҫӳренине Гришко мучи хӑй те курчӗ-ҫке ӗнтӗ ӑна?

— Тӑлӑх-турат мар вӑл, суять Гришко мучи! — терӗ Праски инке, капитан умне утса тухса. — Унӑн карчӑкӗ пур. Халӗ П. хулинче пурӑнать, курорта юсанма кайнӑччӗ...

Наганне кӑларма хатӗрленнӗ капитан аллине илчӗ те Праски инке умне пырса тӑчӗ.

— Эпӗ карчӑкӗ ҫинчен мар, ывӑлӗсем пирки ыйтатӑп, — терӗ вӑл шӑл витӗр. — Ну, юрӗ... Халех пӗлӗпӗр. Эсӗ уҫӑ кӑмӑллӑ ҫын пек туйӑнатӑн мана. Атьа-ха штаба.

Ҫакӑнтан вара пӗтӗмпех тӗлӗнмелле ӗҫ-пуҫсем пуҫланса кайрӗҫ. Праски инке хӑюллӑнах халӗ фашистсен карательнӑй отрядӗн штабӗ туса хунӑ колхоз правленийӗн ҫуртне кӗрсе карӗ. Чылай тӑрсан каялла тухрӗ те, фашистсем йышӑннӑ ҫуртсем тӑрӑх ҫӳреме пуҫларӗ. Унтан пысӑк тӗркем кив кӗпе-йӗмсем йӑтса Гончарная текен сӑрт тӑрне хӑпарчӗ те эрне каялла хупнӑ прачечнӑй алӑкне уҫрӗ.

Кӗҫех Гришко мучи пӳрчӗ ҫуммипе прачечнӑй енчен пӑтранчӑк шыв юхса анчӗ, шупка тӑмлӑ ҫӗре хӗретрӗ.

«Фашистсен кӗпи-йӗмӗсене ҫуса парать! — тӑвӑррӑн шутласа илчӗ Гришко мучи, чӳрече витӗр урамалла пӑхса. — Улталарӗ иккен... Ӑҫта-ши унӑн... совеҫӗ!»

Вӑл пӗр вӑхӑта хӑйне чӗнме килессе, персе пӑрахма илсе каясса кӗтсе ларчӗ. Унтан хыҫалти алӑкран йӑпшӑнса тухрӗ те ҫырма хӗрринелле утрӗ.

«Нивушлӗ тупаймӑп эпӗ партизансене? — терӗ вӑл. — Шурлӑхрах ларасҫӗ пулӗ-ха. Пӗр сехетрен ҫитме те пултаратӑп эпӗ унта».

Анчах партизансем патне кайма ӗмӗтленнинчен нимӗн те тухмарӗ. Пур ҫӗрте те хурал. Кашни утӑмрах пӑшаллӑ салтаксем сике-сике тухаҫҫӗ.

Ял варрине савӑт-сапа таврашӗсем, тӳшек-минтерсем йӑтса купаласа хунӑ.

Хӗвел анма пуҫларӗ. Ҫил тухрӗ. Сӑрт ҫинче, ӗлӗк чиркӳ ларнӑ вырӑнта айкранах прачечнӑй курӑнса ларать. Унӑн алӑкне халь темшӗн хупнӑ тата.

Гришко мучи ӗшеннӗ пек пулса тимӗрҫ лаҫҫи картишӗнчи пӗрене ҫине ларчӗ те пуҫне усрӗ. Фашистсем каҫхи апата хатӗрленеҫҫӗ пулас, унта та кунта чӑхсем кӑтӑкланни е сысна ҫури ҫухӑрни илтӗнет. Урамсемпе, тимӗр кӗлеллӗ аттисемпе тусан вӗҫтерсе, нимӗҫ салтакӗсем таплаттарса иртсе каяҫҫӗ.

Сельмаг енче пӗр хӗрарӑм татӑлса макӑрать. Таҫта ача йӗни илтӗнет.

Чӗрене касакан шухӑша парӑнса, Гришко мучи куҫӗсене каллех тӗме ҫинелле тӗллерӗ. Прачечнӑй йӗри-тавра шурӑ япаласем ҫакса тултарнӑ. Унтах пӗр ҫын мӗкӗлтетет.

«Праски фашистсен кӗпи-йӗмӗсене типӗтет, — чӑмӑртарӗ аллисене Гришко мучи. — Юн... Юн ҫеҫ тавӑрма пултарать кун пек сутӑнчӑка... Эх, кам пӗлнӗ-ха Праски ҫавӑн пек ҫын пуласса?..»

Гришко мучи куҫӗсене сӑтӑркаласа илчӗ те тӗмӗ ҫинелле пӑхрӗ.

«Ку мӗне пӗлтерет-ши?»

Прачечнӑй ҫурчӗн тӑррине радиомачта тӑрӑх шурӑ тутӑр шуса хӑпарма пуҫларӗ. Вӑл мачта тӑррине хӑпарса ҫитрӗ те, пӗртак иккӗленерех тӑнӑ пек, пӗр вӑхӑта хускалмарӗ. Унтан анакан хӗвел ҫинче ялкӑшса, майӗпен ҫилпе варкӑшма тытӑнчӗ.

«Ара, ку сигнал вӗт! — тавҫӑрса илчӗ сасартӑк Гришко мучи. — Праски партизансене сигнал парать. Лешсен кӗписене чаҫрах типӗтсе пама хушнӑ пулӗ те ӗнтӗ... Сӑлтав тупнӑ, молодец! Паҫӑр ялтан тухса кайма май ҫук, кипе ҫапла чееленнӗ иккен вӑл».

Ҫӗрле яла партизансем килсе ҫитрӗҫ. Пӗр нимӗҫ салтакӗ те тарса хӑтӑлаймарӗ.

Тепӗр кун каҫхине яла фашистсен иккӗмӗш карательнӑй отрячӗ килчӗ. Праски инке хальхинче те хӑйӗн ӗҫнех тытӑнчӗ: нимӗҫ салтакӗсен кивӗ кӗпи-йӗмӗсене пуҫтарса илчӗ те Гончарная текен сӑрт ҫине хӑпарса, прачечнӑй алӑкне уҫрӗ, ҫума тытӑнчӗ.

Анчах Праски инке апла хӑтланнинчен хальхинче Гришко мучи те, яла юлнӑ ытти ватӑ карчӑксемпе стариксем те тӗлӗнмерӗҫ.

Ф. УЯР.

„ГЛАВКИНОПРОКАТӐН“
Чӑваш республикинчи контори
РЕСПУБЛИКӐРИ ЭКРАНСЕМ ҪИНЕ
БОРЬБА ПРОДОЛЖАЕТСЯ
ятлӑ, саслӑ, художествӑллӑ ҫӗнӗ фильм кӑларать.
Сценарийӗ Ф. ВОЛЬФПА А. РАЗУМЫЙӐН. Режиссер—В. ЖУРАВЛЕВ.
ПАЛЛӐРАХ РОЛЬСЕНЧЕ:
МЕРЦ СЕМЬИ:
Ашшӗ—орденоносец *У. Зражевский.*
Карл—*П. С. Соболевский.*
Пауль—*К. В. Градополов.*
Нелли—*А. М. Комолова.*

РЕДАКЦИ АДРЕСӖ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторӑн — 0—67, редактор заместителӗн — 3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, ялхуҫалӑхӗпе промышленность пайӗсен — 0—88, ҫырусемпе рабселькорсен пайӗн — 2—30, дежурнӑйӑн — 6—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӑн — 0—85, издательство конторин —0—23.

НТ 6630. Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ № 448. Ф. 6. э8 _ 84 п. л.